

1771.

7.

1. Buff, Christophorus Ludovicus Wilhelmus: De conductis
jure serenissimorum Hassiae Landgravorum per Wett-
sariam, pI et generalis: observationes de conductis,
quosque in Germania origine, et habitu, potiores com-
plexa.

2^a Gubert, Christianus Hartmannus Samuel, Ord. jur. Deca-
mus: honores juris utriusque doctorales. . . . Christ.
phorus Ludovicus Wilhelmus Buff. . . . ex more nu-
per collatos. . . . significat et quae . . . de dominio
Moeni quatenus imprimis spectat ad serenissimos
Hassiae Landgraves tanquam Comites in Cabimeli-
baco dicenda restant absolut.

2^b Gubert, Christianus Hartmannus Samuel: Ord. jur. Decamus:
honores doctorales. . . . Ludovico Julio Friderico Hauffes
. . . . rite conferendos indicat et: de dominio Moeni,
quatenus imprimis spectat ad serenissimos Hassiae
Landgraves tanquam Comites in Cabimeli-baco

Dicere pergit.

2^c Galtzert, Christianum Hartmannum Samuel: Friderici Caroli

Schweizer . . . nec non Gerhardi Tabiani Kuntzell . . . 3.

sollennis inaus. indit et: de Dominio Mousi, quate-
nus imprimis spectat ad serenissimos Hassiae Landgra-
vos tanquam comites in Petimelstueo agere incipit.

3. Hoepfner, Ludovicus Tabianus Fridericus: reffectu est tu-
lionis in integrum quoad filii iussorem

4^{at} Koch, Fr. Christophorus: de beneficio excursionis tertio 4
hypothecae specialis possessori competente:

2 Guent. 1741: 1783

1772.

4. Buchholz, Georgius Fridericus: An et quatenus parenti
superstiti in communiōe bonorum universali cum
liberis continuata etiam si nulla praecesserit commu-
nem separatio testari liceat? 5

2. Hall, James Leobardo : De matrimonio cum defunctae
uxoris sorore -

3. Leup, Helveticus Bonaventur : - recitationes semestri aesti-
vo habendas indicat et offert atque principum : De
jura ditione supremorum imperii tribunalium in cau-
sis ecclesiasticis Anglicorum non magis, quam catho-
licorum non magis, quam catholicorum fundata. -
collustrat.

4. Koch, Jo. Christoph, Ord. jur. Decanus : Programma de
codice manuscripto institutionum Justiniani temp. ad.
mare Balticum reperto, quo . . . Frederici Caroli
Aekermann et Georgii Balthasar Wolmershausen
. . . nec non James Leobardi Hall sollemnis inaugu-
rali tradit.

5. Koch, Jo. Christoph, Ord. jur. Decanus : Programma de
breviario extravagantium Bernardi Ciacii Card. Ms. man-
u. bibl. acad. Gies., quo . . . Caroli Frederici Lutheri.

... in aug. . . De jure revolutionis I. recedentes
... et ~~aliqua~~ reliqua solemnia inauguralia indist.

6. Koch, Fr. Christoph: De jure revolutionis I. recedentes

7. Koch, Fr. Christoph; Ord. jur. Decanus: Programm de
centii III. P. R. collectione decretalium prima inter
antiquas tertia Cod. ms. membran. biblioth. acad. J.
senis; quo Fr. Georg. Fridr. Rumpel et Fran. Jos. Lehr
... solemnia inauguralia indist.

8^{ab} Koch, Fr. Christoph: De pecuniis ad emendum cre
dita privilegiata et non privilegiata. 2 Suppl.
1772 & 1782

8^c Koch, Fr. Christoph; Ord. jur. Decanus: Programm de
Bonifacii VIII. P. R. P. R. II Decret. libro Cod. ms.
membran. biblioth. acad. Gienensis, quo - - - supra

7.
morum in jure honorum Ulrici Conrad. Schneideri . . .
et sollemnia inauguralia indicit.

9. Schneider, Ulricus Conrad: De quadrante gratiæ,
et speciatim, quatenus obtineat in Augustissimo
collegio Cæsareæ Imperialis.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

E. 27. num. 9.

1772, 11 8

DISSERTATIO INAUGURALIS
QVAESTIONEM
AN ET QVATENVS PARENTI
SVPERSTITI

IN COMMVNIONE BONORVM VNIVERSALI
CVM LIBERIS CONTINVATA ETIAMS I NVLLA
PRAECESSERIT EORVNDEM SEPARATIO
TESTARI LICEAT?

TRACTANS,

QUAM

ILLVSTRIS IVRECONSULTORVM ORDINIS
AVCTORITATE

PRO

OBTINENDIS

SVMMS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
AC PRIVILEGIIS
IN AVDTORIO SOLLEMNI

AD D. XVII. NOV. MDCCCLXXII.

PVBLICAE PROCERYM ACADEMIAE
DISQVISITIONI

SVBMITTIT

GEORGIVS FRIDERICVS BVCHHOLTZ.

LVBECENSIS.

GIESSAE,

apud IO. IACOBVM BRAVN, Acad. Typogr.

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT
LIBRARY
GEORGIENSTRASSE 11
06108 MAGDEBURG
GERMANY

UNIVERSITÄT SACHSEN-ANHALT
LIBRARY

PATRIBVS PATRIAE OPTIMIS
S. R. I.
LIBERAE REIPUBLICAE LVBECENSIS
SENATVI SPLENDIDISSIMO
VIRIS
PERILLVSTRIBVS, MAGNIFICIS, EXCELLENTISSIMIS,
CONSVLTISSIMIS, AMPLISSIMIS
DOMINIS
CONSVLIBVS
CANONICORVM ORDINI PRAEPOSITO
SYNDICIS
SENATORIBVS
PROTONOTARIO
SECRETARIIS
MAECENATIBVS ET FAVORIBVS SVIS
OMNIA OBSERVANTIA COLENDIS

HANC
DISSERTATIONEM INAUGURALEM
EA QVA PAR EST ANIMI SVBMISSIONE
INTER ARDENTISSIMA
PRO
PERPETVA CARISSIMAE PATRIAE
INCOLUMITATE
VOTA
OFFERT

TANTORVM NOMINVM

OBSERVANTISSIMVS CVLTOR
GEORGIVS FRIEDERICVS BVCHHOLTZ.

LECTORI SALVTEM.

Tanta de communione bonorum inter coniuges
scriptionum, libellorum & quae in molem in-
tegrorum voluminum excrevit commentatio-
num commentariorumque farrago, ut, factu-
rusne operae premium sim, si ad hanc coe-
nam laute satis instructam, symbolam & ego contule-
rim, nec sciam, nec si sciam dicere ausim. Fore autem
plerosque, qui has dapes in ista satietate rerum super-
fluas non solum, verum inutiles prorsus, atque quae
degustentur minus dignas iudicent, dubito nullus; sed
si cogitent, velim, opiparos inter opimosque subinde in
epulis adponi aciduli nec non austeri saporis cibos, quo
ad cetera fercula excitator reddatur conuiuarum stimu-
lata cupedo. Vtuncque erit, animum firmat, quod
olim cecinit Venusinus vates (a):

Tres mihi conuiuae prope dissentire videntur

Poscentes vario multum diuersa palato.
quare haud defuturos spero, haec quoque nostra iuue-

(a) HORATIVS II. Epist. 2. 61.

nili licet penicillo exarata & limam vbique exigentia, aequi bonique consulentes. Et quodsi in tanta scriptorum turba mea in obscuro maneat fama, nobilitate certe, ac magnitudine eorum, meo qui nomini officient, oppido consolabor. Dari praeterea aliqualis venia solet necessitatis lege obstrictis, cum quid vires valeant, neque humeri ferre recusent, periculum facere publico iubeantur specimine. Successit huic altera, cui aequae parendum erat, obseruantiae summae lex. Dandum enim id erat consiliis doctissimi, maximeque in me merito, omnibusque virtutibus eminentissimi viri, qui illud elaborarem, prout in fronte Dissertationis positum cernitur, thema: *an & quatenus parenti superstiti in communiore bonorum vniuersali cum liberis continuata, etiam si nulla praecesserit eorundem separatio, testari liceat*, utinam ex votis optimi ac venerandi huius rei auctoris. Grauem autem atque in vtramque partem disputatam quaestionem intelligo, grauiorem vero mihi vel ideo effectam, dum non solum angustia temporis inclusus, sed & praeteticis laboribus, quibus ut aduieseretur animus, Werzlariae per hoc tempus commorari placuit, distentus, huic argumento operam nauare cogor.

Habes, amice Lector! quo ignoscas nostris conatibus. Non te morabimur, amplius enarrando, quis ordo scriptationis futurus sit. Sequemur eam, quam natura negotii monstrabit viam. Tuum nunc est iudicare de ipsa opella: siue laude siue vituperio dignam existimes, expecto sententiam. Quid si & damnes, iras & feces, & illud non refragabor.

§. I.

Communis bonorum prisca Germanis ignota.

I neasum saepe in institutorum, a maioribus nostris excogitatorum, origines inquirimus, eorumque natales, quemadmodum nostratum nonnullis solenne est, ut illico ad CAESAREM TACITVMQVE, scriptores Romanos, confugiant, & quicquid apud eos aliquam veri similitudinem habere deprehendant, obtorto quasi collo in suas partes rapiant, ex istis auctoribus expiscari plerumque infeliciter laboramus, sic ut omnibus tentatis doctam denique ignorantiam profiteri necesse

cesse sit. Fateor equidem libellum inprimis *de moribus Germanorum* a TACITO descriptum, quouis auro pretiosorem, multa continere, quae lectu utilia, scituque necessaria sunt, adeoque haud temere e manibus sepouendum esse, quicumque non praesenti solum Germaniae statu politico sane & multum ab illo vetere distante, cum rerum omnium affluentia, tum iurium quoque, quibus passim reguntur provinciae, diuersitate, quicumque, inquam, non hoc solum contentus, horridam siluis paludibusque foedam patriam inuisere gestit, & quae ratio vitae domi, quae illius in pace transactio, quis valor, quae virtus in bello, quis patriae amor, qui mores, quae consuetudines fuerint castissimis illo antiquissimo & simplicissimo aevo Germaniae incolis scire auet: hinc vero arcessere velle, quae demum feriori longe aetate vsu venere, & hodie statutis per Germaniam, facie rerum in totum mutata, subinde probata visuntur, ac quorsum merito retuleris celebrem inter coniuges passim obtinentem bonorum communione, temerarium fore atque exemplo graue non minus confiteri compellor.

Lubens itaque adsurgo eleganti & acutae explanationi, quacum ornauit CORNELII locum, vbi mulier Germana ipsis incipientis matrimonii auspiciis admonita refertur (a): *Se venire laborum periculorumque sociam*, vir praestante iudicio & solida iuriscognitione excellens

GEOR-
 (a) apud TACITVM *de Moribus Germanorum* c. 13.

GEORGIUS LVDOVICVS BOEHMER (b) quem studiorum meorum ducem & auspicem vocare honori ducō, his verbis conjugalem duntaxat societatem arctissimamque vitae consuetudinem depingere historicum recte contendens. Nempe in hanc legem accipiebatur vxor, vt secundos aequae ac aduersos vna cum marito perferret euentus, pari modo studeret rei familiari, tolleret liberos susceptos, atque suo labore suaue opera simul concurreret ad coniugii onera sustinenda, ita tamen, vt aliorum maneret familiae ipse maritus, cui vnice illud dulce incumbere officium, de alimentis tum vxori, tum integrae domui prospiciendi. Ne enim se mulier extra virtutum cogitationes extraque bellorum castus putaret, munera dabantur, non ad delicias muliebres quaesita, sed boues & frenatus equus, & scutum cum framea, gladioque. Atque inuicem noua nupta viro armorum aliquid afferens, idem in pace, idem in proelio passuram aufuramque se sancte promittebat; hoc enim maximum vinculum, haec arcana sacra, hos conjugales deos arbitrabantur.

Contracto matrimonio summa erat reuerentia cum concordia & diligentia mixta, flagrabatque mulier pulcherrima diligentiae aemulatione, studens negotia viri cura sua maiora & meliora reddere. Nihil conspiciebatur in domo diuiduum, nihil, quod aut maritus aut

(b) in bellissima D. de Iuribus & Obligationibus coniugis superstitis ex communiōe bonorum vniuersali §. 2. & 6.

femina proprium esse iuris sui diceret (c); quousque scilicet durabat ea casta societas; morte vero viri ista diremta; dote a marito vxori in viduitatis videlicet solatium oblata potiebatur mulier, cuius nulla, ex communionis iure, successio. Successores sui cuique liberi, si liberi non essent, proximus in possessione gradus, fratres, patrui, auunculi. Coniuges quippe haud memorantur. Attameh communionem bonorum iam tum placuisse coniugibus, sunt, qui ex paulo ante memorata laborum periculorumque societate colligunt. Ita TACITI verba interpretantur GROTIVS (d). CHRISTIANVS RODENBVRG (e) alique, quos omnes referre mora. Alii iterum, miscellonum seu herciscundorum gloriam adflectantes, medii quasi inter adfirmantium negantiumque opiniones incedunt, & saltim quoad acquiescunt communionem maiores statuisse defendunt. Causam si quaeras, sequentem allegant, ex acquiritis penu depromptam. Etenim si femina, onerum matrimonii socia, commodorum fuisset expers, leonina profecto virum inter atque vxorem intercessisset societas, antiquae fidei probitatisque gentis vel maxime aduersa. Agnosco bellam observationem, quo minus autem eidem

(c) Ignoscat humanissimus lector, quod verbis COLVMELLAE *de re rustica* Lib. XII. praefat. vbi de coniugum romanorum veterum societate agit, fuerim vsus; ad illam germanicam describendam, cui me hercle ex arte plane respondent.

(d) *Antiquit. Reipubl. Batav.* Cap. 27. §. 1. in bellum.

(e) *de iure coniug. praelim.* §. 3. sq. pag. 6.

dem subscribere queam, sat graui impediō causa. Primo quidem non nego, etiam commodorum mulierem participem extitisse, non quod aequitatis ratio, sed ipsa coniugii sancta lex illud praecipere videretur. Sponte autem manabant ex illa perpetua vitae consuetudine mutua coniugum officia; viri, nihil non cum dilecta coniuge, cui virtus pro forma, pro dote erat, in vsum communicantis; vxoris, vt monstraret, quam digna matrimonio esset, quidquid obsequio, industria, labore parabat, in commune conferentis. An animo forte ea vnquam in parte nanciscendi vindicandique quod sibi in acquisitis dominium competere putaret marita? Minime gentium! id nempe deberi coniugio, viro, liberis, omnino sibi persuadens & haud ignara, nec tum defuturum sibi, vnde vitam agere valeat, cum lugere mortem mariti necessitas iusserit. Atqui haec ipsa dos alteram rationem suppeditat, quare ab isthac sententia auellor, quae iam TACITI temporibus communionem acquaeustus, qualem hodie intelligunt ICI, penes Germanos obtinuisse tradit. Cui autem bono eiusmodi institutum? quid opus mulieri adquiretorum dominio? Forſan ad leoninam societatem, vt aiunt, praecautendam? quae amabo leonina dici meretur societas, vbi durante matrimonii vinculo summa habetur aequalitas, nullius rei fruitione excluditur femina, vbi par vtrunque commodum atque incommodum, at dissoluto conubio post funera mariti viduae tam bene consulitur. Nunquam tale quid in mentem piissimae germanae matronae

tronaē venisse reor, vt sui praesertim non vnice matrimonii operando haberet rationem. Et denique qualis acq̄aestus in tanta maiorum continentia, ne dicam paupertate, cum quilibet sua sorte contentus arua partita per annum coleret (f), pecudemque in saltibus pasceret, in quo opere mulieres neūquam viris cedebant. Nam & ipsas pauisse pecus apud VARRONEM (g) relatum legimus. Verum instas, IVLIVM CAESAREM GALLO-
RVM domitorem, proprietatem certae partis bonorum coniuges agnouisse communem, testari: Ita est, sic enim de Gallis (h): *Viri quantas pecunias ab vxoribus dotis nomine acceperunt, tantas ex suis bonis aestimatione facta, cum dotibus communicant. Huius omnis pecuniae coniunctim ratio habetur, fructusque seruantur. Vter eorum vita superarit, ad eum pars vtriusque cum fructibus superiorum temporum peruenit.* Apud Gallos igitur communio vsu seruabatur; sed quid hoc ad Germanos? Regerere quidem te audio, CAESARI quamuis praecipue de Galliae populis sermonem esse constet, tamen eundem mox (i) recensere Germanorum consuetudines, quibus a Gallis differunt, & cum ibidem nullam communionis inicit mentionem, exinde haud sine fundamento concludi posse, Germanorum iura, quoad istam communionem conubialem, cum Gallicis institutis, vti in aliis quam plurimis

(f) TACIT. de M. G. c. 26. CAESAR de bello Gallico L. VI. c. 20.
 (g) de re rustica L. 2. c. 10.
 (h) de bello gallico. L. VI. c. 19.
 (i) Cap. alleg. C. 20. sq.

rimis, amice conspirasse. Venia sit verbis, hiulcum mihi videtur huiusmodi argumentum a silentio scriptoris petitum, siquidem eodem iure dotes quoque ab vxoribus viros accepisse defendi posset, IULIO de dote germanica alte silente, nisi in os obloqueretur TACITVS. Et quidni maiori verisimilitudinis specie dicitur, dissentientium asserto id maxime obstare, quod ipse CORNELIVS inuestigator germanicarum consuetudinum solertissimus nusquam *κοινοπραγίας* meminere, quam certo certius, modo vsu exstitisset probata, veluti late distantem a Romanorum placitis, ex quibus maritorum vxorumque bona etiam quoad acquaesum diuisa nec non secreta manebant (k), nequaquam praeteriisset. Porro quis sponsor, CAESAREM dum ista de Gallis narrabat, horum instituta satis perquisiuisse, magis certe intentum, res suas contra hostem obstinatissimum gestas memoriae mandare, quam nimia & anxia diligentia mores ipsorum scrutari. Viderit CAESAR dotes ab vxoribus in iis Galliae partibus adferri, quas suis legibus Romani imbuebant: vt vix credibile sit, idem fecisse ceteros Gallos, quibus minus inquinati & sinceriores mores placebant. Non multum itaque ambigerem, cum HEINECCIO (l) putare, Imperatorem, patriis aduetum iuribus, ea, quae marito vicissim initio matrimonii munera dabat

B

vxor

(k) l. 16. D. de alimentis & cibariis legatis. l. 32. §. 24. ff. de donat. inter V. & U. quibus iungas l. 31. pr. ff. soluto matrimonio &c.

(l) in *Elementis iuris germanici* L. 1. tit. XI, §. 233. in not.

vxor, pro dote habuisse, dotem autem veram germanicam in ἀντιφίρενα mutasse. Vt sit, tantum tamen abest, vt fidem CAESARI tanquam testi omni exceptione maiori simpliciter habeamus, vt potius testimonium eius quoad reliquam Galliam valde suspectum arbitremur. Ceterum de Germanis perfunctorie admodum illum retulisse, vel ipsa eiusdem lectio euincit.

§. II.

Quid medio obtinuit aeuo.

Quandoquidem itaque non adeo certum est, antiquissimo aeuo in Germania communionem bonorum viguisse, ad medium, quod successit, transimus temporum curriculum, visuri, quid de hac re diuersarum prouinciarum leges moresue loquantur. Et iam particularem communionem ratione aquaestus connubialis Francis, Wisigothis, Westphalisque, Saxoniae populo, arrisisse, iura eorum scripta declarant. Dum enim a legibus Romanis, quarum nouitate plurimos inescatos fastidium morum patriorum ceperat, metuebant vxoribus suis, quibus re vera haec peregrina placita fraudi erant, quippe in desuetudinem abeunte dote germanica, placuit, defuncto viro, in acquisite, id est quaecunque durante coniugii vinculo vtrunque collaborata forent, partem vocare mulierem. Adposite lex Ripuariorum (a):

Si

(a) Tit. XXXVII. §. 2. apud GEORGISCH in *Corp. Iuris german. antiq.* col. 162. Quod autem deinde mutatum Capitular. Caro-

Si autem (vir) per seriem scripturarum ei (mulieri) nihil contulerit, si virum superuixerit, quinquaginta solidos in dotem recipiat, & tertiam partem de omni re, quam simul conlaborauerint, sibi studeat euindicare. Gemina his disponunt Wisigothorum & Saxonum leges, nisi quod apud Westphalos dimidia conquisitorum portio (b) mulieri obueniret, apud Gothos autem pars illa secundum facultatum quantitatem possessionemue cuiusque coniugis metiretur (c). Atqui hae sunt fere leges, collaboratio-

B 2

nis

Caroli M. & Ludouici Pii Lib. IV. §. 9. vt tertiam tantum ex acquaeſtu rerum feudalium vidua caperet partem, reliquae autem res aequa lance inter mulierem heredesque diuiderentur. HEINECCIUS l. all. L. I. tit. XII. §. 271.

(b) LEX SAXONVM tit. IX. *De eo, quod vir & mulier simul conquisierint, mulier mediam partem accipiat: hoc apud Westphalos. Apud Ostfalaos & Angrarios, nihil accipiat, sed contenta sit dote sua.* Vid. GEORGISCH l. c. col. 461.

(c) LEX WISIGOTHORVM Lib. IV. tit. II. §. 16. Verba legis, cum ea ob prolixitatem non admitteret textus, hic tamen in margine adscribere iuuat, ita enim comparata sunt, vt ceteris fere ad instar commentarii inferuire possint. *Dum cuiuscunque, aut, dignitatis aut mediocritatis mariti persona & uxoris fuerit nobiliter atque competenter aduersata, & pariter viventes aliquid augmentauerint, vel in quibuscunque rebus quippiam profligasse visi fuerint, atque perveniat, vt vnus ex his maioris rei & facultatis dominus sit: de omnibus augmentis aut profligationibus pariter conquisitis, tantam partem unusquisque obtineat, quantam eius facultatem fuisse*

omni

nis portionem superstiti viduae tribuentes. Nam Alamannorum, Burgundionum, Boioariorum, Anglorum, Longobardorum, Frisionumque scita (d) communio- nis nec volam nec vestigium sistant; sed aut dotes vxoribus a maritis constitui iubent, aut non nisi certam bonorum partem iure vel vsusfructus vel proprietatis mulieri destinant, vt dici possit, toto illo tempore, quod inde a TACITI aetate ad saeculum vsque nonum defluxit, societatem illam coniugalem plerosque Germaniae populos ignorasse, reliquos vero quoad acquae- stum tantum admisisse.

§. III.

omnimodis sibi debita vel habita possessio manifestat --- . Nam si euidenter vnus facultas alterius possibilitatem transgredi videatur, --- iuxta quantitatem debitae possessionis erit & diuisio portionis. Quam sibi post vnuscuusque mortem vindicabit persona superstes & aut filiis suis aut propriis relinquat heredibus, aut certe de ea facere quod voluerit licentiam obtinebit. Eadem quoque ordinationis forma tam in viris quam in vxoribus erit omnimodis obseruanda. De illis autem rebus, quibus in amborum nomine inueniuntur scripturae confectae, iuxta conditionem ipsius scripturae, pertineat illis & diuisio rei & possessio iuris. apud GEORGISCH Corp. Iur. germ. antiq. col. 1961. sq.

- (d) vid. HEINECCIUM in *Element. Iur. Germanici* Lib. I. tit. XII. §. 273. ILLYSTR. G. L. BOEHMERVM *D. all.* §. 6. Ceterum si placet, euolue LEG. LONGOBARDOR. Lib. 2. tit. 4. LEG. BVRGVNDIONVM tit. 24., 42., 62. §. 2. & tit. 74. §. 1. LEG. ALAMANNORVM tit. 57. & nihil inuenies, ex quo verisimile fieri possit, etiam apud has gentes in communitate bonorum vixisse coniuges.

§. III.

Quando bonorum communio vniuersalis Germanis innotuit.

Quod igitur ad natales communionis bonorum vniuersalis attinet, tum sane efflorescere coepit, cum legibus istis defuetudine obumbratis, Germani consuetudine magis, quam iure scripto regerentur, vt adeo, quam antea ratione lucri vel accessionis stante coniugio delatae agnouerant, ad omnia omnino bona deinde extenderent *κατανοιας*. Hinc factum est, vt & ii populi, quos prius illud *εγγυα* mere germanicum latuerat, communionem receperint, prout vel fama vel vicinitas hunc morem in adiacentes regiones protruserat, quamuis non vbique idem eiusdem fauor, idemque modus, nec vniuersa vtique hanc consuetudinem adoptauerit Germania. Communionem autem bonorum vterque *Speculator SAXO* (a) aequae ac *SVEVVS* (b) consuetudine

B 3

- (a) I. PROVINCIALE SAXONICVM. Lib. I. art. 31. *Mann und Weib haben nicht gezweyer Gut zu ibrem Leibe. Leib idem significare quod vitam docet Vv perillustri ac venerabilis IO. CAR. HENR. DREYER, cuius de salute Reipbl. merita veneratur, quicumque PATRIAE bona precatur, in horis subsociis germanico idiomate conscriptis pag. 68. sq. vt adeo non opus sit cum HEINECCIO in Element. I. Germ. l. all. §. 274. in nota Zobelianam lectionem, quasi nullum habeat sensum, damnare.*
- (b) I. PROVINC. SVEVICVM c. 46. *Mann und Weib mügent nicht gebaben Gut gezwayeret. & cap. 34. Stirbt einer Frauen ihr Mann:*

ne inductam probatamque testantur; Neuter enim legislatoris partibus defungi voluit, sed ambo in colligendis describendisque moribus ac consuetudinibus maximo commodo Iurisprudentiae germanicae felicem admodum posuere operam. Vnde colligitur, iam ante speculatorum aetatem vsu obseruatam fuisse illam patri-
moniorum inter coniuges communitatem, quamquam temporis punctum, quo illius origines acceperint, in tanta rerum obscuritate, scriptorūque inopia assequi haud valeamus. Veritatem saltem huius asserti enuntiant variae paroemiae, quarum ope maiores nostri iura consuetudinaria propagare ad posteros solebant, veluti *Hut bei Schleyer*, *Schleyer bei Hut*, vel *Leib an Leib*, *Gut an Gut* (c) & penes Belgas adagium: *Man ende Wyf hebben geen verscheyden Goet* (d) donec tandem insequenti tempore, ne saluberrimae interirent consuetudines, eas litteris mandandi, cum status imperii, tum inprimis ciuitates germanicas, Imperiales non minus quam municipales, nobilissima incederet cura.
Hinc

Mann: Sie bleibet in des Mannes Gut ungetheilet mit ihren Kindern.

- (c) Vid. HERTIVM in *paroemiis iuris germanici* L. I. *paroem.* 69 & quas tum ad communionem bonorum, tum ad successionem coniugum euincendam copiosa manu adstruxit & interpretatus est varias dictiones *Cel.* 10. FRIED. EISENHART in *den Grundsätzen der teutschen Rechte in Spruchwoertern.* Sect. 2. n. 12., 16., 18., 20.
- (d) Hanc illustrat ANTON. MATHAEVS in *paroemiis belgicis paroem.* 2.

Hinc multa vel condita, vel in scripturam primum redacta sunt urbium praecipuarum statuta, atque haec inter celebria ALMAE PATRIAE & aequissima iura, de quorum auctore mire Doctores dissentiunt. Alii enim Friedericum Barbarossam, alii Albertum Ducem de Bardewik laudant; sed verior eorum sententia habetur, qui Henrico Leoni Bavariae & Saxoniae Duci civitatem suas debere leges affirmant. Quam in rem luculentum plane est Arnoldi Lubecensis testimonium. Nam cum Henricus Dux dissideret ab Imperatore, atque ea propter proscripius, Lubecensium urbem Friderico I. eandem occupanti, cedere cogereetur, priusquam ciues Imperatori aperissent civitatem, *exiisse ad eum*, refert ARNOLDVS (e) *rogantes, ut libertatem civitatis, quam a Duce*

(e) *in Chronico Slavorum Lib. II. c. 35. (40.) apud LEIBNITIVM T. II. Scriptor. rer. Brunsvicens. p. 651. Accedunt testimonia locupletissima, praefationes puta praefixae codicibus illis iuris Lubecensis, quibus civitas Tunderenses non minus, quam ordinem Teutonicum in Livonia ditavit, vbi diserte, Ius Lubecense datum, dicitur, civitati ab Henrico Leone, confirmatum autem a Friederico Barbarossa, nec non a Friederico II. Variusque Imperatoris privilegium quaere, apud LVNIGIVM in Reichs-Archive continuat. 4. pag. 1330. & 1333. & apud MOSERVUM in Reichsstaedrischen Handbueche Tom. 2. pag. 161. & 164. Memoratas autem praefationes Codicum exhibent IO. SIBRANDVS in Vrbs Lubecae & Anseaticarum civitatum Iur. publ. Lib. I. Sect. 10. n. 30. HEINRIC. MEIBOMIVS in Introductione ad Saxonicae inferioris inprimis historiam pag. 85. His*

Duce prius traditam habuerant, obtinerent, & Iustitias, quas in priuilegijs scriptis habebant, secundum Iura sositiae & titulos, quos in syluis, pascuis, fluuijs possederant, ipsius auctoritate & munificentia possiderent. Annuit Friedericus ciuium votis, & Vrbi vna cum libertate leges statutaue in posterum condendi, confirmationem iurium nec non priuilegiorum ex concessione Ducis Henrici impetratorum indulsit. Id quod Anno MCLXXXVIII. factum est, repetitumque deinde Anno MCCXXVI. a Friederico II. Imperatore, qui Imperator priuilegijs vr- bis adiecit quoque inestimabilem libertatem, vi cuius speciali dominio exemta, ad dominium Imperiale solummodo pertinere sibi in hunc vsque diem gratulatur (f). Nunc quidem nostri non est instituti, iuris patrii contexere historiam aut sciagraphiam aliquam dare (g),
verum

His addi debent *Gründliche Nachrichten von der Kayserlichen Freyen und des Heil. Roem. Reichs Stadt Lübek* cap. 39. & *Celebev.* DREYER *Einleitung in die lübekischen Verordnungen* pag. 200.

- (f) Euoluas quaeſo *Celeberrimi Viri* CHRIST. GOTTL. RICCI *zuerlaessigen Entwurf von Stadtgesetzen* L. I. c. 5. §. 1. sq. & *Venerab. atque Illustr.* I. C. H. DREYER *in der Einleit. in die L. V.* pag. 43. & 207. vbi docte interpretatur locum Arnoldi Lubecensis supra exscriptum.
- (g) Pete illam a BRVNQVELLO *in histor. iur.* p. 4. c. 7. §. 3. HEI- NECCIO *in histor. iur.* L. 2. c. 3. §. 88. aliisque. Pleniorum vero historiam iuris patrii adornarunt IO. LVD. STEIN *in der*
gründ-

Verum illud filere nequeo, ita hoc ius placuisse vicinis maxime maritimis vrbibus, vt magno passim plausu exciperetur, quod in specie de Tunderensi, Stralsundensi, Wisnariensi & Rostochiensi dictum esto (h). Ad fontes autem, quod attinet, vnde conflatum fuit ius Lubecense, itidem eos hoc loco exquirere lubens supersedeo, siquidem in vulgus constare reor, ex moribus consuetudinibusque Germanorum antiquorum, immo & Sotatae iuribus, non quidem vt haec vt eclypon ac scaturiginem iuris patrii esse existimem, sed quatenus exemplar haberentur, secundum quod lex ciuitatis intuitu iudiciorum vel oeconomiae publicae siue forensis, componeretur, fuisse desumptum, ad quae subinde variae accedere accessiones, peregrinae etiam, veluti ex Iuris Romani atque Canonici latifundiis petitae, (i) quae omnes virorum prudentissimorum diligentia collectae, longa & matura deliberatione digestae, ac magno ingenii acumine formatae reformataeque egregium

C

denique

gründlichen Abhandlung des lubschen Rechtes, im Vorberichte §. 1. sqq. ERN. IO. WESTPHAL D. de origine & fontibus Iuris Lubecensis, eiusque usu, auctoritate, elogio, fontibus & subsidiis & denique WOLFGANGVS ADAMVS SCHOEPP in praefat. praemissa MEVII Commentarius in ius Lubecense, Francofurti A. 1744. in lucem vice quinta editis.

(h) ampliss. catalogum locorum, vbi viget ius patrium, exhibent c. RICCIUS l. c. cap. 6. & qui primo loco nominandus erat, Ill. & ultra meas laudes euectus DREYER l. all. p. 274. 2.

(i) Cf. *Viri Excell. DREYERI Einleit.* p. 202. sqq.

denique illud Legum Lubecensium corpus, quod hodie inter Germaniae iura e praecipuis habetur, pepererunt. Quamuis vero nouam ac prorsus alienam a vetere illo & ob id longe simpliciori iure induerit faciem, multa tamen integra, nec peregrinis institutis commixta, ibidem reperies, quorsum merito bonorum communitatem inter coniuges referas. Talem enim etiamnum penes nos seruari, qualem olim viderit aetas, id est, puram, genuinam, & quae omnia coniugum adficit bona, pro certo affirmare haud erubesco. Et sic reuersi sumus ad communionem bonorum, cuius indolem paucis inuestigare iuuabit.

§. IV.

Communions bonorum notio atque distinctio.

Ac primum quidem, tamen si solemne est de aliqua re tradentibus, legitimae definitionis pompa scriptionis suae argumenta quasi in conspectum deducere, necesse tamen non puto, in exponendo vim atque naturam communionis bonorum multam insumere operam. Neminem quippe fugit, variam communionis bonorum constitui posse notionem, ut mox pro *iure*, mox vero pro *societate coniugum*, ipsa accipiat. Prior sane visio repraesentat dominium utrique coniugi coniunctim ac indiuisim in alterutris bonis matrimonii ergo competentis. Altera vero societatem eam sistit, in qua propter coniugium bona singulo coniugi propria esse desinunt, & vnicuique respectu illorum vnum idemque enascitur
ius.

ius. Quae igitur vxoris fuerunt, iam & mariti sunt, & contra, mariti bona dominio etiam subiiciuntur vxoris, atque proinde non nisi vnum dominium est, aequae praestans ab vna quam altera parte. Res hercule inaudita Romanis, & auribus latinis admodum inconcinna, vnus rei plures haberi in solidum dominos. Vnde patet, parum accurate aestimari e Romulidarum scitis nostrae communionis indolem, nec non secundum societatis contractum tanquam absolutissimam normam metiri illius instituti naturam (a). Deferuit nimirum iste feruor, quo olim negotia, Germanis solummodo propria, ad decempedam iuris peregrini decidebantur, nihilque ratum pensumque existimabatur, nisi cuius ratio e fonte sapientiae romanae deduci posset. Quae consuetudo quantam confusionem peperit, quantam intulerit cladem iuri germanico, vel ipsa passim statuta testantur. Ne vero extra oleas vagari dicamur, subsistimus circa communionem, de qua hic nobis sermo. Et licet haec tot scatulis repetita, ac denuo confirmata deprehendatur, eius tamen rationem in omnibus pari modo definitam perperam quaesieris, multum ad diuersitatem illius vel morum varietate, vel compila-

C 2
torum

(a) Vide sis IO. BRABAND. ENGELBRECHT *D. de mutuo coniugum concursu ad soluendum aes alienum ante nuptias ab alterutro conflatum* §. 6. & quae in eandem rem IUSTVS VERACIUS belle disputat in *libello consuetud. Bamberg.* P. 2. *quaest.* 12. apud IO. PETRVM a LVDEWIG in *scriptor. rev. Episcopar. Bambergensis* Vol. 1. p. 958.

torum peritia aut imperitia, vel denique iurium peregrinorum admixtione conducentibus. Hinc alia genuinam communionis indolem seruant, alia iuris peregrini centones adlutos referunt. Alia iterum condominium ad vniuersa vtriusque coniugis seu ad praesentia & futura bona porrigunt, alia e diuerso aliquam patrimonii partem esse communionem iubent, vel ita, vt facultatum partem certam & determinatam, vel duntaxat opera, industria, labore & arte quaesita parataue, *errunge- ne, geworbene Güter*, communioni subdant, ceteris bonis, videlicet successione delatis, *geerbte, angeforbene Güter*, societate coniugali exemptis (b). Inde manauit notissima communionis bonorum distinctio, *in vniuersalem* quam appellant & *particularem*. Possent porro respectu temporis, a quo demum initium fortiri ex praeepto quorundam statutorum communitio debeat, nonnulla in medium proferre discrimina, cum alibi annua cohabitatio (c) alibi liberorum existentia (d) eam in-

ducat,

(b) Quorsum respicit locutio Belgis imprimis familiaris: *Erfnis is geen Winst*, siue hereditatem delatam ad adhaerentem non pertinere, prout explicat ANTON MATHAEVS in *Paroem. Belgicis paroem.* 3. p. 93. sqq.

(c) Veluti in I. PROVINC. HOHENLOH. P. 1. tit. 4. §. 1.

(d) Vt HAMBURGENSIVM STATUTA volunt P. 3. tit. 3. art. 1. & LVNEBURGENSIVM P. 2. tit. 1. §. *Weil auch &c.* & Part. 6. tit. 1. pr. Vid. *Pevill. FRIEDER. ESALAM. de PVENDORF in Obseruat. Iur. Vniu.* T. 1. O. 86. §. XI. imprimis vero litteras senatus

ducatur, sed quoniam hanc prouinciam ab aliis iam occupatam & sufficienter ornatam conspicio, lubens auoco manum (e).

§. V.

Ius Statutarium Lubecense de Communione bonorum.

Communione bonorum inter coniuges omnimodae exemplum exhibere patria statuta, supra (§. III.) innuimus, nunc vero hanc sententiam contra dissentientium cohortem eiusque ducem ipsum MEVIUM (at quantum inter ICTOS nomen, oraculi instar, iis praefertim locis, ubi Ius Lubecensium viget, religiose suspectum) quantum fieri potest, defendere adgrediemur, demonstraturi, non solum illata, sed, ut ita loquamur, omnis generis allata, id est, cum praesentia tum futura bona, & quidquid deinde patrimonium utriusque coniugis auget, iure quoque nostro communioni utique subiici, adeoque illud assertum de anomala qua-

C 3

dam

senatus Luneburgici ad Cancellariam Regiam Cellensem datas, quarum verba exhibet ESAIAS PVEENDORF in *Introductione in Processum Ciuilem Electoratus Brunsvico - Luneburgici* P. I. cap. 4. §. 41.

- (e) Remittimus scilicet plura nosse cupientes lectores ad FRIEDER. GVILIELM. PESTEL, in *disqu. iur. german. de coniugum successione ab intestato* §. 15., 17., 29., sq. CHRIST. GODOFR. HOFMANNVM de *communione bonorum coniugalium natura atque principijs* §. 3. not. & denique ad HENR. ARN. LANGIVM in *tractatu*, cui titulum fecit: *Rechtslehre von der Gemeinschaft der Güter*, Cap. I. §. 5.

dam inter coniuges Lubecenses societate solido destitui fundamento. Quid? idem ille MEVIUS mire fluctuat, dubiusque haeret, sibi ipsi haud constans. Mox enim hoc societatis seu communionis genus Lubecae admodum improprium & anomalon esse (a), atque a verae ac proprie sic dictae societatis natura longius distare (b), immo ea tantum, quae ad communem domum perueniunt, in commune venire putat (c), mox autem in alia omnia secedens, & nostram communionem, societatis vniuersalis elogio compellere minime veretur. Vnico testimonio opus erit, ne virum, cuius famam eruditionemque sancte colimus & veneramur, falso inconstantiae insimulasse dicamur. *Societas*, ait, (d) *vniuersalis seu omnium honorum, vel tacita est vel expressa. Tacita vel est ex lege aut statuto, qualis est inter coniuges, seu uti hic dicitur, inter patrem & matrem (zwisehen Vater und Mutter).* Nec certe capio, quomodo de particulari societate explicanda essent summi Commentatoris prolata alibi (e) verba, quando de separatione liberorum vel diuisione facultatum cum illis a coniuge superstite ineunda sequentem in modum tradit: *Quicquid igitur in communionem venit, diuidendum est,*
non

- (a) MEVIUS *ad Ius Lubecense Lib. I. tit. 5. art. 5. n. 21. 25.*
 (b) IDEM l. c. n. 28.
 (c) IDEM *ad art. 7. eod. add. 1.*
 (d) *ad art. 5. Lib. III. tit. 9. n. 1.*
 (e) Scilicet *ad art. 16. Lib. II. tit. 2. n. 3. & 4.*

non inspecto acquisitionis tempore, seu an viuo utroque, an alterutro saltem coniuge, bona aduenerint. Idcirco vidui viduaeque, quibus supersunt liberi, ad diuisionem eorum, quae acquisuerunt, obligantur. Generaliter dispositum statutum de obuientibus hereditatibus, donatis, aliisque acquisitis, ut dubitandum non sit, generaliter illud accipiendum esse: nam si hoc non est, ignoro, quid sit sibi contradicere. Verum & bonus nonnunquam dormitat Homerus.

Vniuersalem quidem communionem non ita discrete enuntiant Lubecensium sicuti Bremensium (f) aliarumque ciuitatum (g) statuta, sed nihilo secius complures ibidem dispositiones locutionesue leguntur, quarum rationes modo penitius scrutati essent aduersarii, sic comparatas deprehendissent, ut ad generalis principium se referant cunctae. Utamur igitur iis, ad nostram firmandam sententiam, quandoquidem nullum tam luculenter, quam quod ab effectu deducitur, causae inseruit argumentum.

§. VI.

(f) STATVTA BREMENSIA *Part. 3. tit. 3. §. 1. Ordcl 86.* clare disponunt: *So wor tme to samende Kamet an Echtskup, wat de bebbet, dat is erer beyde na Stades Recbt.* i. e. Quando duo in matrimonium conuenerint, quicquid horum fuerit, illud inter vtrumque commune est secundum ciuitatis iura. Vid. *Ampliff. G. OEHLRICHS in collatione statutorum* pag. 93. & 348. Idem expriment STATVTA MINDENSIA L. I. tit. 13. art. 6.

(g) vid. LANGIVM I. c. §. 5.

§. VI.

Bona Coniugum vniuersa Lubecae communia esse, ipsorum inter se euincit successio.

Omnium prima se offert portio coniugi superstite ex legis dispositione statuta, blandum nobis auxilium promittens. Haec plerumque semissis, quamquam, quomodo capiatur, pro varietate circumstantiarum non vna differentia sit. Nam aut liberi concurrunt cum superstite parente, aut non concurrunt. Priori casu, liberis separatis, & mortua vxore, marito incumbit diuisio cum filiis aequa lance instituenda, vt tamen ille arma sua vestesque optimas praecipiat. Iubet enim statutum (a). *Stirbet einem Manne sein Weib, und er sol theilen mit seinen Kindern, so nimt der Mann zuvor aus seinen Harnisch und beste Kleider: Was alsdamm übrig bleibet, das sol er zugleich theilen mit den Kindern, nemlich der Vater die Hellfte, die Kinder die andere Hellfte.* Aliquantum vero deterior vxoris conditio, quae nihil praemoriante marito, nisi anulum pronubum, praecipuum capere, at vestimenta & reliqua cuncta in commune conferre iubetur. *Stirbet auch einer Frauen ihr Mann, pergit lex (b), das ihr also gebühret zu theilen mit ihren Kindern, die Frau nimt zuvor ihren Trauring: was darüber ist, es sey an Kleidern oder an andern Eigenthum, das sol sie zugleich theilen mit ihren*

(a) *Lib. II. tit. 2. art. 2.*

(b) *loc. cit. art. 3.*

ren Kindern, die Mutter die Helfste, die Kinder die Helfste. Quod si liberi viuente vtroque parente segregari, adeoque diffortes fuerint, coniux post mortem alterius omne retinet sibi patrimonium, cum liberi semel acceptando portionem separatione adsignatam ea contenti esse debeant (c).

Improle autem cum manserit matrimonium, vel etiam parentes filios inuerso naturae ordine ante funera sua elatos lugere necesse habuerint, atque sic nulli concurrant liberi, decedente muliere vir dimidiam facultatum vxoris heredibus eius restituit, reliquam ipse retinet; vxor vero superstes bona in matrimonium allata praecipit, & deinde, quodcunque superferuit, cum mariti heredibus pro semisse diuidere tenetur. *Stirbet einem Manne sein Weib, sunt verba statucarii iuris (d), und haben sie keine Kinder mit einander, der Mann soll der Frauen nehesten Erben wiedergeben den halben Theil Gutes, welches er mit ihr bekommen, gleichergestalt, stirbet der Mann, welcher mit seiner Frauen*

D

keine

(c) *arg. Lib. II. tit. 2. art. 6. 23. 34.* Vid. STRYK *de Success. ab Intestato* Diff. 4. cap. 3. §. 70. GOEBEL *de Successione ab Intestato* §. 90. I. LVC. STEIN *Abhandlung des lübischen Rechts* Tb. 2. §. 20. & *Viram Excellentissimum & Consulatissimum HERM. GEORG BÜNEKAV* *Republ. patriae Senatore* D. *de separatione liberorum ex iure germanico cum primis Lubecensi* §. 22.

(d) *Lib. II. tit. 2. art. 12.*

keine Kinder gezeuget, die Frau nimt zuvorn, ihr zu dem Manne zugebrachtes Gut, soferne es vorhanden ist: Da noch etwas vom Gute darüber, das sol sie zugleich theilen mit des Mannes Erben. Abludunt equidem in hoc iura patria ab aliarum ciuitatum consuetudinibus, quarum superstiti coniugi vniuersalis successio exclusis praedefuncti cognatis competit. (e). Licet enim in doli communionis bonorum vniuersalis alias iste effectus tribuatur, vt, qui alterutrum coniugem vita superarit, ille omne patrimonium nanciscatur, secus tamen videbatur nostris maioribus satis prospectum iri vel viduo vel viduae credentibus, modo superstes nullis extantibus liberis ad dimidiam vocaretur patrimonii a defun-

(e) Huc in specie spectant formulae: *Laengst Leib laengst Gut, der letzte thut die Thüre zu, Huth bei Schleyer, Schleyer bei Huth.* Prioris paroemiae usum atque effectum ex moribus Augustanis explicat IO. BERNH. FRIESE *D. de Successione coniugum ab Intestato secundum mores Augustanos*, §. 6. alteram illustrat CAR. GOTTL. KNORRE *de usu paroemiae iur. german. : Der letzte thut die Thüre zu, in successione coniugum*; Vltimam denique constitutionibus Abbatiae Fuldenfis declaratam vide apud GEORG. MELCH. *de LVDOLE. in Collectione Statutorum ad Tom. 3. Obseruat. forens.* pag. 612. Statuta autem in omnia omnino bona coniugem superstitem vocantia congesserunt: *Perill. NETTELBLADI D. de portione statutaria coniugum Lubecensi ex art. 12. de Successione ab Intestato Cap. II. §. 18. & GEORG. LVDOV. BOEHMER D. de iuribus & obligat. coniugis superst. ex commun. bon. vniuersali*, §. 14. sq.

tam paterna quam materna, tam praedefuncti quam viventis, sine discrimine vbi locorum sita, vel qualia sint, siue illata siue non, in vnum quasi patrimonium conferri & praeceptis praecipendis diuidi debere. Quae cum ita sint, certo certius claret, diuisionis rationem in societate connubiali eaque vniuersali posuisse statutoria iura, quare & nunquam coniux superstes in iis heredis nomine vocatur, vel succedere dicitur, quatenus nempe verbum *succedere* in sensu iuris hereditarii accipitur, quod si autem eius mentio occurrit, tunc aut *diuidit*, aut *retinet*, aut *reddit* (g), quae sane praedicari haud potuissent, nisi ante diremptum morte alterutrius coniugium, bona vtriusque fuissent communia. Immo illa facultas viduo viduaeue data, illi armaturam & optima vestimenta, huic pronubum annulum, praecipienda, ne quidem has res extra communionis sortem fuisse probat; iam vero, cum ea societas sese extendat ad res minimi vel etiam nullius vsus, eandem quoque ista, quae maiorem vsus nec non vtilitatem praestant, comprehendere oportet. Quid, quod plus vna vice coniugum facultates elogio communis patrimonii appellat lex, nam sub dictionibus *gesamt Gut* (h), *gemeines Gut* (i), cuncta intelligi bona, donec doceatur exemptio, quis

(g) cf. IVS LVBECC. *Lib. 2. tit. 2. art. 2, 3, 5, 6, 21, 25, 28, &c.*

(h) *Lib. II. tit. 2. art. 6.*

(i) *art. 26, 28, 30. cit. tit.*

quis est, qui ambigat? Eiusmodi autem exemptiones quaerat quicumque volet, & qui inuenerit, is magnus mihi erit Apollo.

S. VII.

Idem ex communionem aeris alieni probatur.

Nobilissimum, & quod summum non potest non habere pondus, communionis Lubecensis vniuersalis praebet indicium cum redemptio mariti in bello publico capti, ex iuris patrii dispositione iis suscipienda bonis, quae coniuges contulerint, sine discrimine, vtrum ab vxore illata sint, an alias quaesita (a); tum maxime obligatio ad aes alienum ab alterutro coniuge contractum ex vtriusque patrimonio soluendum. Quae enim amabo alia huius oneris ratio, quam *συδερπτορας* commodum: & quo sub colore effugere potuissent patria iura notam certissimam iniquitatis, superstitem ad aes alienum a defuncto conflatum dispendio proprii patrimonii diluendum cogendo, inprimis si relictam vxorem posueris, cui Quiritium leges adeo prospiciunt, vt soluere pro marito nunquam adigatur, etiamsi fideiusserit, alioque modo intercesserit, hac obligatione, quantumuis naturali iure perfecta, Scto Velleiano prorsus reprobata, nisi generalis ea societas, ad vniuersa omnino bona pertingens, suo quodammodo iure istiusmodi dispositionem efflagitasset, cui certe sub hac visione nihil

D 3

inest

(a) IUS LVB. *Lib. I. t. 5. a. 6.*

ineſt, quod duriciem ſapiat. (b). Quin potius aequitati utique conuenit, eos, qui tot commodorum connubialium participes fiunt, etiam incommodorum euadere ſocios. Nam cum connubialis ſocietatis iſ proprius effectus ſit, ut utriusque facultates confundat, atque ſic e diuerſo vnum protinus emergat patrimonium, obligationes quoque, quoad ex bonis praestari poſſunt, inter vtrumque coniugem communes eſſe, ac proinde alterius thori conſortis nomina e communibus facultatibus expungi debent. Quare lubenter ſententiae b. BOEHMERI (c) ſubſcribo, accurate & conuenienter ſubduci rationes ab iis, aientis, qui in Germania iura tradentes, hanc regulam: *ne uxor pro marito, niſi ſtatu recepta fuerit bonorum communio*, ita interuertunt, aſſerentes: *regulariter uxor pro marito, niſi conſtet, ius romanum certo in loco communionis bonorum principia deleuiſſe*. Uxor itaque pro marito, ubi communionis coniugalis principia ſarta teſtaue ſeruata; quae religio cum Patriae meae ſemper curae fuerit, niſi vnico in caſu, quo de mox vberior locus dicendi erit, hic quoque ex alio fonte obligatio ſuperſtitis ad nomina expungenda incaſſum deriuaretur. Idem valet de reliquis

- (b) Id quod & agnoſcit MEVIUS ad *art. 5. Lib. I. tit. 5. n. 24.* ad *art. 7. eiusd. tit. n. 55.* ad *art. 10. Lib. 3. n. 77.* Conf. VOOGTIUM *de communionem bonorum inter Coniuges* §. 8. ZERANIVM *de commun. bonorum ſecundum ius Lubecenſe.* c. 6.
- (c) in *D. de aeris alieni communionem inter coniuges Hamburgenſes* §. 7.

liquis statutis (d), quorum copiam hoc loco omnem referre superuacuum foret, eandem superstitis coniugis obligationem agnoscentibus. Sed subsistemus circa Lubecensium iura, visuri, quid in substrata materia dissonant.

Ita autem ius antiquum a IOACHIMO KOLLIO editum: *Weret ock Sacke, dat ein Mann von Armode vth der Stadt lepe, und syne Huff-Frouwe wohnende blewe, unde se leyder so arm were, dat se neen Erfgult hedde, dar se von betalen koende &c.* ex quo a contrario constare reor, quousque scilicet vxor habeat, vnde dispungere valeat aes alienum a marito contractum, eam ad solutionem obligari, nulla habita bonorum ratione, vt nec hereditaria qualitas ab hoc onere liberet. Quid igitur? cum hereditates mulieri obuenientes creditoribus viri pateant, claret, sane has etiam accenseri bonis communibus: quod iterum monere libuit aduersus eos, qui connubialem societatem intuitu illatorum duntaxat stabilitam contendunt.

At obiicies, id ipsum, a nobis modo in scenam protractum, verustum ius legali auctoritate destitutum esse, eamque ob causam male huc prouocari. Non renuo. Verum, quamquam vis legis illi tribuenda haud

(d) Veluti STATVTA BREMENSA Lib. 2. Ord. 86. apud PVEENDORF. *Obs. Iur. Vn. Tom. II. in app. p. 99.* STATVTA CIVITATIS SALTZWEDEL. d. 1273. apud Eundem Tom. III. app. p. 399. STATVTA VERDENSIA Stat. 50. & 60.

haud sit, licebit tamen probationis vel saltem illustrationis causa idem in medium proferre, siquidem & instituta, queis post revisionem iuris Lubecensis peractam regimur, nullibi fere secessum faciant a veteribus eiusdem iuris codicibus, cum primis quoad placitorum consuetudinumque principia, ab antiquissimis inde temporibus semper eodem modo servata, nec unquam a sede sua reuulsa. Nam hereditates quoque legi communionis subiecti instar omnium euincit renuntiationis beneficium, coniugi superstiti indultum, cuius meminit art. X. Tit. I. Lib. III. STATUTOR. LVBECENS. *Stirbet ein Mann in Schulden vertiefft, und solches offenbar, sollen seine nachgelassene Güter innerhalb sechs Wochen a tempore scientiae von den Creditoren inventiret, und, so man will, versiegelt werden: Darnach muß sich seine nachgelassene Wittfrau mit Vormündern versehen, und in sechs Monat bergen, und Dackdings (e) auftragen, so ferne als sie beerbet, und muß also Haus, Erbe und Güter mit einem Rock und Heucken, nicht dem besten, auch nicht dem aergsten, räumen. Quam iuris patrii ^{patrii} sic vertere licebit: si maritus notorie obaeratus vita defungitur, credi-*

(e) Vide quae de hac re docte disputant *Vir Perillustri Magnificus ac Consultissimus* HENR. BROKES Reipbl. Patriae Consul in *Observationum forensium* libro perutili obs. 581. & 582. nec non Ill. GEORG. HENR. AYRER vel si mauis 10. HENR. KIENMANN *D. de debitore obaerato eiusque vidua seu uxore sese seruante per beneficium renuntiationis pactorum nuptialium ad art. 1. Iur. Lub. Tit. 3. Lib. 1. art. 10. Tit. 1. Lib. 3.*

creditores intra sex hebdomadam spatium a tempore scientiae bona eius litteris mandanto, & cum ita visum fuerit, obsignanto, vidua vero superstes, modo matrimonium prole foecundum sit, de constituendis sibi curatoribus prospicere, atque intra sex menses sese servare, vel in fuga quasi salutem quaerere tenetur, omne ius sibi competens bonaque hereditaria ac reliqua acquisita & illata creditoribus derelinquendo, tunica tantum pallaque seu leuiori vestimento, quod neque de optimis vel splendidissimis, neque de sordidis, aut quotidianis est, amicta domo discedens. Haec ita se habent, quando prole connubium honoratum sit, aliter sane, si sterile experti fuerint coniuges matrimonium. Vtrumque casum vno tenore definit Codex Iuris patrii valde antiquus, nempe anno MCCXL. litteris consignatus. *Wert ock de Mann, disponens, vorulchtig dor Schult, vnde hebbet se Kindere tosamene, he unde sin Wif, is de Schult wulich, man schal gelden van alle deme gude, dat se hebbet, idt si Erve edder Kopsat; ne hebbet se aver nene Kindere tosamene, unde is de Mann vorulchtig, so uint se ere Medegift tovoorn ut, van deme anderen gelt man, it ne si also, dat se mede hebbe gelovet, van deme mot se mede gelden (f).* Singularis profecto dispositio! Quippe quae ratio, vt matrimonio liberis vacuo, viduae sub nomine dotis praelatio in concursu creditorum tribuatur, cum alioquin idem Codex, idemque eiusdem

(f) *art. CLXII. apud de WESTPHALEN Tom. III. Monumentorum ineditor. p. 657.*

dem articulus CLXII. viduae ex matrimonio improli super-
 fiti ne illata quidem repetendi, priusquam debita ad terun-
 cium essent soluta, potestatem concedat? Sicuti igitur
 haec genuinis communionis bonorum principiis oppi-
 do conueniunt, sic illa, quae repetitionem illatorum vi-
 duae indulgent, iisdem contrariantur. Verum in istis
 verbis viri docti Romani iuris cum nostro mixturam
 iam dudum subolfecere, de qua commixtione eviden-
 ter apparet, collato cum articulo, quem e Codice per-
 antiquo paulo ante memorato dedimus iure Lubecensi
 hodierno (g). Ibi enim: *Wird ein Mann wegen Schuld
 flüchtig, hat er dann mit seinem Weibe Kinder, und ist die
 Schuld bekentlich, oder wie Recht erwiesen, so sol dieselbe be-
 zahlt werden von ihrer beyderseits Gute. Haben sie aber mit
 einander keine Kinder, und ist der Mann flüchtig, so nimt
 die Frau ihren Brautsehatz, Kleider, Kleinodia, und Jung-
 fräulich Eingedoempte, welches sie ihme zugebracht, zu
 voraus: Von dem andern Gute zahlt man die Schuld, es
 waere dann, daß die Frau mit gelobet, welches doch dahin
 zu verstehen, wann sie eine Kauf-Frau gewesen, oder ihrer
 fraeulichen Gerechtigkeit erinnert, und sich derselben verzie-
 hen, so muß sie mit zahlen helfen.* En tibi dotem e con-
 ceptu Romulidarum formatam, en beneficia ex iure
 Latii femellis competentia, quandoquidem sub verbis:
ihrer fraeulichen Gerechtigkeit, & SCTum Velleiamum & Auth,
si qua mulier certo certius delitescit. Respectu igitur il-
 latorum, vidua sub nomine dotis Romanae, praelatio-

(g) Lib. I. tit. 5. art. 7.

ne in concursu creditorum potitur, modo, beneficiorum Iuris Romani memor, illis haud renuntiauerit, lucra vero nuptialia seu portio statutaria ipsi secundum iuris germanici principia plane denegantur, nisi omnia soluta fuerint debita.

Cuius dispositionis causam si postulas, tu pete hanc ab Ill. & elegantissimo Icto GEORG. HENR. AYRE-RO (h), qui sequentem fuisse opinatur, & recte. Nempe crescentibus subinde ciuium Germaniae opibus, atque parentibus vel propinquis, quando filias cognatasue elocabant, maioris iam pretii apparatus seu instructum muliebrem desponsatis parare incipientibus, ut & numeratam pecuniam, praecipue in ciuitatibus nouiter nuptae in communionem connubialem passim inferrent, sensim sensimque placere coeperunt Germaniae incolis iuris Romani scita de dotis priuilegiis eiusque & paraphernalium repetitione. Quare non potuit non confusio in Republica oriri, si v. c. vxores ab aere alieno soluendo, dotem & paraphernalia repetendo, sese liberare, debitis vero nullis extantibus lucrum ex communiore bonorum capere uoluerunt. Neque vxoribus illata contra genuina iuris teutonici principia reuocare cupientibus opem denegarunt Icti extra Germaniae fines sacris peregrinae Themidos initiati, qui praeter Romana nihil rectum pensumque putantes in adplicando haec iura famam sibi parare allaborarunt. Hinc igitur ius, quod

E 2

an-

(h) *Dissert. citat. Cap. 3. §. 9. p. 301.*

antea per consuetudinem certum erat indubitatumque, incertum nunc plane euaserat; & cum interim sub horum Ictorum auspiciis conderentur statuta, factum, ut in nonnullis ea, quae mores Germanorum referrent, cedere cogerentur institutis peregrinis. Ex quo etiam labem contraxere Lubecensium iura, ut ut pro medela, quae illi confusio esset adhibenda, naturalem distinctionem inter matrimonium improle & prole foecundum secuti sint maiores. Hoc eo minus principia iuris Romani admittere poterat, quo maior erat coniugum liberorumque inuicem nexus, liberis praesertim in bona parentum tam patris quam matris suo iure succedentibus; quodsi vero nulla ex connubio superesset proles, iure quidem antiquo bona defuncti ad eius propinquos successionis lege deuoluebantur, quapropter eo casu facilius videbatur receptio iuris Romani, ut nempe uxori illata repetendi concederetur facultas, cum tantam iuri germanico vim neutiquam, ac priori in casu, inferri existimarent. Certum caeteroquin est, hoc discrimen prorsus ignorasse veteres, e quorum moribus vidua, etiamsi matrimonium nulla prole beasset, illata repetere prius non poterat, quam debitis omnino expunctis, id quod olim Lubecae quoque obtinuisse nullus dubito, quamuis nunc, recepto iure peregrino, mulierem gaudere dotis illatorumque respectu prae omnibus creditoribus praelatione statuam Lubecensium iura. Quo ergo sensu accipienda sunt verba Viri dum viveret Perillustris, IO. VLRICI de CRAMER, quan-

quando de communione bonorum Lubecensi ait (h):
*Sic ex iure antiquo Germanorum, ius Lubecense communio-
nem bonorum recepit sine correctione, ex supra deductis
patet, equidem tamen certus sum, piissimam animam,
quae adeo magnifice sensit de nostris statutis, hanc suam
limitaturam fuisse sententiam, dummodo, quid iuris tri-
buat patria lex viduae ex improli matrimonio superstici, ex-
actius perpenderit. Quamquam enim communio quoad
bona coniugum nullum passa sit deliquium, prout supra
(§. III. in fin.) ipsi tradidimus, ratione vero consecra-
riorum eadem non vbique fuit religio, sicuti vel in aeris
alieni solvendi obligatione perspicuum fit, coniugio nul-
la prole foecundo. Caueas autem, ne sponte scrupum
inde tibi obmoueas, in quem impingere alioquin video
viros praeclare doctos, addubitantes, an hodiernum nul-
lis liberis extantibus communio bonorum inter coniu-
ges Lubecenses obtineat, vt adeo sint, quibus negati-
uam tueri atque defendere placet (i). Verum cum in
casibus non exceptis robur exceptio adferat regulae, ego
contra sentire cogor. Ius patrium loquitur de casu,
vbi maritus aut propter vrgens aes alienum in fuga li-
berationem salutemque quaerit, aut obaeratus moritur,
tunc quippe mulier vel vidua, cui dulce matris nomen*

E 3 in

(h) in *Opusculis Tom. III. pag. 152. Wezlar. Nebenstunden P. 34.
pag. 34. & pag. 47. §. 11. & 12.*

(i) Consule, nec pigebit, Illustr. ac Consultissimum virum, 10.
CAR. HENR. DREYERUM in aurea introductione ad notit. ordi-
nat. Lubecens. german. conscript. p. 293. N. XI.

incognitum est, dotis priuilegio secūra redditur, vt non opus habeat pro marito soluere. Quodsi vero bonus fuerit maritus pater familias, vt vel ipse nomina dispunxerit, vel nunquam aes alienum contraxerit, & iam iste decedat absque honore patris, vidua certe e statutorum nostrorum praecepto gaudet commodo successione, si ita loqui fas est, neque ex Praetoris Edicto *Vnde Vir & Vxor*, neque Iustiniani singulari dispositione, vbi superstes tantummodo pauper vocatur, sed ex indole communionis bonorum, tanquam germanici instituti proueniente, de quo repetas, late a nobis disputata §. *antecedente*. Vtique igitur communio inter coniuges adest, etiam si nulla prouenerit proles.

§. VIII.

Limitatio ratione mariti.

Hactenus de obligatione maritae pro viro soluendi. Offert se & illa mariti, vt qualis habeatur respectu debitorum ab vxore contractorum, & quomodo nascatur, paucis dispiciendum sit. Fieri quidem vix poterit, vt vxor, subsistente adhuc matrimonio, aes alienum conflet, administratione bonorum marito tanquam capiti familiae eiusdemque rectori competente, neque facile permittet maritale imperium, quod iure dirigendi facta seu actiones vxoris in communem vtilitatem absoluitur, debitis voluntariis onerare domum familiae, nisi consensu ac iussu mariti. Hoc mariti in vxorem iuperium, vel si nimis dura videretur isthaec locutio, illa ipsa vis ac potestas, cui Leges Germanorum subiectam iusserunt

runt mulierem, sicut omnem omnino alienationem, ab ea
citra voluntatem mariti susceptam, irritam reddit, ita &
virum solutione debiti sine consensu eius ab vxore con-
tracti liberat. Nihil scilicet agit mulier, absque tuto-
re aut marito, qui legitimus vxoris curator est, agens (a).
Quae cum ita sint, si tamen quid egerit vxor, consen-
tiente ac iubente veluti marito egisse praesumitur,
dummodo ad res curae ipsius delegatas negotium ini-
tum spectet. Accidit enim nonnunquam, vt vxor in
rei domesticae causam debita contrahere opus habeat,
vbi sane & ista in vsum coniugum communem versa re-
putabuntur. Quando igitur leges liberum alienandi,
vendendi, permutandi, mutuam accipiendi pecuniam,
aesque alienum contrahendi arbitrium mulieris impe-
rio maritali subiectae vel ad consensum viri, vel certam
definitam quantitatem restringunt, adeo vt si femina in-
scio marito alienet, aut nomen quantitate legali maius
contrahat, facta eius iure ipso habeantur nulla, atque
ideo creditoribus cum contra maritum, tum contra vxo-
rem, omnis denegetur actio, loqui eas duntaxat de
istiusmodi negotiis, quae extra necessitatem rei dome-
sticae, vel citra rationes oeconomicas a muliere cele-
brata sunt, patet. Huc pertinent placita Iuris patrii, cum
antiqui, tum hodierni. Ita enim IVSTITIA LVBE-
CENSIS (b) & CODEX IVRIS LVBECENSIS de anno

1240.

- (a) EV. OTTONIS *D. de perpetua feminarum tutela* Cap. 2.
(b) apud *de WESTPHALEN Monument. ineditor. Tom. III. pag.*
624.

1240. (c). Neen Vrowe, ne mag ock ere Gut verkopen, noch versetten, noch vergeven, sunder Vormunder, noch neen Vrowe ne mag hoger Borge werden, sunder Vormunder, den vor drittekhalven penning, sunder degene de Kopscap hebben, un kopen und verkopen, so wat se loven, dat scolen se holden. Clarius vero iura nostra recognita, quibus hodiernum utimur, illa non solum repetunt, (d) sed & notanter adiiciunt (e): *Es kan keine Frau, sie sey dann eine Kauf-Frau, mekr kaufen, okne ihres Mannes oder ihrer Vormünder Wissen, dann Leinwand und Flachs, zu ihres Hauses Nothdurft.* Conueniunt his & alia Statuta, veluti FLENSBURGENSIA (f) SCHLESWICENSIA (g) OTTERNDORFINA (h). Sed cum, legibus istis sermonem esse de muliere incio marito debita contrahente, lectio ipsarum edoceat, quaestio suboriri potest: an ignorantia facti vxoris simpliciter excuset, adeo ut maritus ad aes alienum vxoris diluendum minime obligetur? Iam si obligationem mariti metiri vellemus secundum indolem communionis bonorum, prout faciunt ad

(c) ap. EVNDEM pag. 642.

(d) *Lib. I. tit. 10. art. 1.*

(e) *Lib. III. tit. 6. art. 13.*

(f) d. 1284. art. 85. apud *de WESTPHALEN Monument. inedit. Tom. IV. p. 1929. COD. FLOTOWIANI d. eod. anno art. 48.*
ap. EVNDEM Tom. III. p. 94.

(g) SCHLESW. STADT - RECHT. c. 59.

(h) d. 1541. art. 41. in fin. penes PVFENDORFIUM Tom. II. *Obseruat. Iur. Vni.* in app. p. 178.

vnum omnes fere lcti, omnino dicendum foret, hanc ignorantiam facti vxoris suae nocere viro, neque mariti inscitiam ipsum liberare a solutionis onere, siquidem ea communionis vis sit, vt facta vnius durante matrimonio suscepta, alterius quoque coniugis facta censeantur, atque propterea praestationem eorum, ab alterutro quisquis is fuerit, efflagitent. Verum enim vero, ex communione bonorum, licet vniuersali, non obligant leges ad soluenda debita, maritum, ignorante ipso a coniuge conflata. Nam cum illata vxorum, olim praecipue, possessionibus maritorum non vtique responderent, sed longe minora essent, iniustum videbatur Germanis, si vxores bona maritorum, cum in finem accepta, vt inuiolata ac digna redderentur liberis, aeris alieni onere grauarent, cum ne marito quidem liceret, vxoris bona immobilia libere & sine consensu eius oppignorare, vendere, vel quocunq; alio modo abalienare. Aliunde ergo quaestionis propositae decisio petenda. Certe felicibus auspiciis eam petimus ex illa potestate, quam iura germanica viro in vxorem concedunt, vt omnia fere negotia maritarum ad consensum curatoris legitimi adstringant, ipsique marito administrationem bonorum vxoriorum tanquam rectori totius familiae adsignent. Quamuis enim ignorantia facti vxoris tanquam alieni, incommodo nullo adficere virum videatur, atramen imbecille valdeque ieiunam excusationis causam saepe numero prodit. Nam si suspicione laboret vxor, quod inscio marito clanculum alienet, vel adhibeat aes alienum,

num, etiam culpam leuissimam maritus non prohibens, qui ob imperium in feminam prohibere potuisset, praestare tenebitur. Hinc, cum vxorem suspectam habere potuisset, nec tamen habuerit, dolo vel culpa egisse, vel saltim consensum impertiisse praesumitur maritus, atque adeo ad expungenda vxoris debita sponte obligatur. Facti quippe ignorantia ita demum cuique non nocet, si non ei summa negligentia obiiciatur. *Quid enim, Paulus ait, optimus inter ceteros Romanos Ictus (i), si omnes in ciuitate sciant, quod ille solus ignorat. Vbi simul Labeonem laudat recte definientem, scientiam neque curiosissimi, neque negligentissimi hominis accipiendam, verum eius, qui eam rem diligenter inquirendo notam habere possit. Prohibeat igitur maritus, & quidem vt publice de facta prohibitione constet, atque liberabitur plane. Adprime hanc decisionem ornat IVS PROVINCIALE TERRAE SCANIAE, postquam vxori alienare permittit rem valentem quinque denarios, ignorante marito, verum, edicens, (k) quia frequens alienatio, quamuis exiguae rei, tandem immensam poterit adferre iacturam, & abundantiam in penuriam commutare, licet marito, suspectam habenti uxorem suam super alienatione frequenti in ius procedere, & vxori omnem alienationem efficaciter prohibere, vt, si vxor postea aliquid de facto praesumserit alienare, maritus possit idem tanquam non alienatum reuocare. Licet*

(i) *L. 9. §. 2. D. de I. & Facti ignorantia.*

(k) *LEGES PROVINCIALES TERRAE SCANIAE d. 1163, Lib. VII, cap. 12. apud de WESTPHALEN Monument. inedit. T. IV. pag.*

pretium, quod vxor accepit, refundere non cogatur, cet.: Quod multo magis procedet, vt nempe contingat liberatio, se perdidisse imperium marito iurante, vt habent
STATVTA GÖTTINGANA (1),

§. IX.

Altera limitatio bonorum respectu.

Aliter pronuntiandum de debitis ante matrimonium contractis, Etenim haec ius Lubecense non distinguat a debitis durante matrimonio factis, omnem tamen obligationem coniugum erga se inuicem ab eodem tempore initium capere, quo matrimonii consummatio fuit peracta, sapientissimis maioribus visum est. Prius itaque nulla maritalis potestas, nulla communio, nulla mariti rei vxoriae administratio. Semel vero coepto coniugio, incipiunt simul iura, officia, commoda, onera quoque & obligationum vincula. Vnde sua sponte consequitur, quod, si vxor ante connubium aes alienum subierit, haec ex bonis vxoris solui debeant. Idem obtinet mulieris intuitu, quae itidem ad nomina mariti antematrimonialia nequitquam tenetur soluenda.

F 2

Nimis

2057. cf. quoque *Amplissim.* Virum HENR. BROKES in *Obseru. forens.* Obs. CXVII. pag. 215.

- (1) d. 1354 penes PVEENDORF. *Obs. Iur. Vn.* Tom. III. p. 169. in app. *Weret ok dat ghemannet Wis breke dat in der Stad Willekore drope, und des verwunnen worde, der mach de Rad laten beden mit witschop ores Mannes in ores Mannes Herberge*

Nimis sane liberales sunt erga communionem bonorum ICti, qui vim eius tam late extendunt, vt onus extinguendi debita, ante marrimonium initum ab alterutro coacta, ad innocentem deuoluant coniugem. Quod mulierem attinet, communis est sententia, eam non obligari, hoc solummodo casu, si improle, contra autem, si liberis fuerit ditatum coniugium. Nam cum *ius patrium antiquum* a IOACHIMO KOLLIO editum art. LXI. disponat: *Nimmet ein Mann tho echte eine Wedewe effie lungfrouwe, und stervet de Mann kortz darnach; dat de Frouwe nene Kinder van eme hefft, mat de Mann schuldig was, ehe he se nam, dat schall de Frouwen nicht hindern;* a contrario debitum maritale ante connubium contractum incommodo esse mulieri argumentantur (a), prole e nuptiis existente. Videtur etiam huic opinioni fauere *articulus* nostri iuris recogniti X. *Tit. I. Lib. III. c* cuius dispositione vxor vel vidua mater, omnia bona creditoribus relinquere tenetur, absque vlllo adiecto dis-

berge by dren Punden. *Verbveke se dit bot drye, so mach me oren man panden vor de broke der se verwunnen were, und ock vor de negben punt der se drye an gebroken bedde. He ne wolde denne dat vorswerven vppe den bilgen, dat be ore nicht mechtig en were, so scholde de Vrowve lyden dit vorben bot.*

(a) Vt de COCCEN in *Discurs. ad Lib. II. tit. 2. Iur. Lub. cap. 3. p. 651.* qui & ista paradoxa seruari quotidie praxi testatur. GORIS. *de societate coniug. cap. 4. n. 3.* Et I. L. STEIN *L. 1. tit. 4. §. 132. not. *** der gründlichen Abhandl. des Lubsch. Rechts.* Sed vid. MEVIVM *ad art. VII. tit. 5. Lib. 1.*

discrimine, vtrum isti ante, an demum post nuptias celebratas, fidem viro habuerint. Verum enim vero, quoniam communio bonorum durante saltem matrimonio inter coniuges obtinet, ac demum sub initio matrimonii initi, pleneque consummati, exordium capit, atque effectus suos prodit, nil impedire cum *III. AYRE-RO* (b), Academiae Georgiae augustae decore, reor, quo minus uxor ab obligatione istiusmodi debita expungendi sese liberare, & creditores agentes repellere queat, obmota debiti ante matrimonium contracti exceptione (c) nisi, quae limitatio vbique locum inuenit,

F 3

nit,

- (b) *Diss. de debitore obaerato eiusque vidua s. uxore sese seruante per benef. renunciationis &c. c. 3 §. 16. p. 336.*
- (c) Sic & *STATVTA HAMBVRGENSIA P. II. Tit. V. art. 11.* reiecto omni discrimine inter matrimonium improle atque prole foecundum, debita antenuptialia ei solitarie iniungunt expungenda, qui ea contraxit, verbis: *da auch jemand bey der Verloebnis sich seiner Güter boeber, als dieselben vverth seyn, berühmte, oder aber auch keinen Brautschatz namkündig gemacht haette, und er darnach dergestalt in Schulden vertieffet befunden vwürde, daß er nach Ablegung derselbigen nichts eigenes gehabt, oder auch seinen berühmten Brautschatz nicht frey einbringen koennte; so sollen der Jungfrauen oder Wittuven Güter, vor die Schuld, so vorhin gemacht, sie haben in vvaebrender Ehe Kinder erzeuget oder nicht, keinesweges gehalten oder verpffichtet seyn, und soll derselbig seiner Hauss-Frauwven Hauptstuhl, ohne der Freunde Willen zu beschwveren, nicht maechtig seyn: quam pro erudite, vt solet, declarat b. BOEHMER, D. de commun. aeris alieni inter coniug. Hamb.*

nit, sibi met ipsis nominatim pacto coniuges rogaverint legem de aere alieno, ante nuptias celebratas ab alterutro forte contracto, soluendo,

§. X.

Consummatur matrimonium thori consensione, sed, quali opus sit, expenditur.

Quando autem matrimonium pro consummato ac ciuilliter perfecto habeatur, communionemque bonorum producat, nil dicere attinet. Nam neque consensum matrimonialem, neque *iegedoyia* sufficere, sed insuper ex moribus Germaniae antiquis, passim seruatis, ad effectum plenum iurium connubialium desiderari thalami consensionem, tralatitium est. Sed de eo ambigitur, vtrum concubium absolute talem, id est, cum copula carnali coniunctum, requisiverint veteres, an symbolica & ficta thori consensione perfectionem ac consummationem connubium nancisci putauerint? Quid mea ferat sententia, dicam equidem, & quasi me Censor rogaret, ex animi sententia.

Ante omnia vero explanandum venit, vnde hoc requisitum ortum traxerit? In solo tamen germanico & ex causis domesticis natum, vel ideo asseri nequit, quod nullae rationes domesticae adferri queant, quae ex Germanorum rebus ac institutis illud principium ma-

natum
Hamb. §. 29. Vnde simul confit, paroemiam: Die dem Manne traut, traut auch den Schulden, ad debita, post matrimonium constata, relegendam esse.

natum ostendant. Quare iuri Canonico, ex quo plura Germanis arriserunt, prout speculatores, gentiumque fedi papali subiectarum scita, demonstrant, causam, cur demum a consensione thalami matrimonium effectus fortiri voluerint, tribuere malle. Hoc enim iure matrimonium aestimari ex sacramento, quippe quod ratum facere coniugium creditur, & cui adeo omnis eius vigor tribuitur, dubio caret (a). Ex hac igitur ecclesiae Romanae doctrina, instar articuli fidei credulo orbi obruta, nec non per iudicia ecclesiastica propagata, dogma penes Germanos inualuit, in communionem demum bonorum transire coniuges, simulac corporum commixtio peracta, indeque vna quasi vtriusque caro facta fuerit (b). Hinc INNOCENTIUS III. Metensi Episcopo in haec verba rescribit (c): *Profecto coniugium illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum*; quae iam ante INNOCENTIUM Pontificem erat LEONIS sententia (d). Probabile itaque fit, Germanos

(a) c. 7. de diuort. c. 6. X. qui filii sint legitimi.

(b) Huc facit testimonium Legislatoris Normannorum apud IO. PETR. DE LVDEWIG *Reliq. Mstor. T. VII. p. 181. §. 6. Omnes vero coniugati nihil diuisum possunt vel debent possidere -- cum enim vir & mulier duo sint in carne vna, & vna debet esse earum possessio.*

(c) cap. 5. X. de bigamis non ordinandis.

(d) c. 17. C. 27. qu. 2. cf. I. H. BOEHMER. *D. laep. all. de com. aer. alieni iur. coni. Hamb. §. 33. lqu.*

manos concubitum re vera talem, seu copulam carnalem, propter iuris pontificii auctoritatem ad perfectionem matrimonii quoad effectus civiles postulasse (e). Ne

- (e) Thalami conscensionem actum symbolicum nequaquam indigere, pluribus in hanc rem congestis formulis probat morum Germanicorum callentissimus DREYERVS *de termino effectuum civilium matrimonii a quo*; item in *der Einleitung zur Kenntniß der in Geist-Bürgerlichen u. Kammer-Sachen von E. H. R. der R. S. Lubek ergang. allgem. Verordnungen* &c. pag. 289. sq. Sane alium significatum ignorant pacta nuptialia medio aeuo confecta, quam qualem ipsa negotii natura suadet, dum prius nec bonorum communionem, nec successionem, nec donum matutinum, quod Morgengabae nomine venit, nec dotalitii adsignationem, nec denique tutelam mariti procedere volunt, quam *si condormierint, si concubuerint coniuges, si notabiliter se iunxerint strato maritali*, germanice: *Wenn die Heyrath berennet*, i. e. quando coitu consummauerint matrimonium, cum verbum *rennen, rennen, rinnen*, Francorum idiomate nihil aliud sit, ac *coire*: (WACHTER *Glossar. germ.* p. 1281.) *wenn sie sich ihres Leibes gebraucht, und die Ehe also vollzogen: wenn sie zur leiblichen Kbanschaft* (id est ad corporum communionem) *gekommen, und die eheliche Minnung* (quae vox amorem denotat; *minnen*, enim idem esse ac *amare* docent von der LAHR *Glossar. Jur. Alemann.* p. 69. alique, quos citat summe mihi colendus Vir, Ill DREYERVS in citata *introduc. ad notitiam Ord. Lubec.* not. 5.) *gepflogen*. Neque aliam interpretationem admittunt paroemiae *vtitatae*: *Ist das Bett beschriftet, so ist das Recht erstritten, &c: wenn die Decke über den Kopf ist, so sind die Eheleute gleich*

Ne tamen quis cogitando indecoras quaestiones effingat, ut nempe in casu, ubi intererat coniugis, pro consummato haberi matrimonium, quaesitum fuerit, quid inter solam & solam actum, non opus erat narratione, quomodo Iupiter amauerit Iunonem, & noctem cum ea transfegerit, sed ipsa haec copula praesumebatur interuenisse. Quilibet sane concedet facile, probabilibus admodum niti hanc praesumptionem argumentis. Et cum me in re incognita, quippe nondum mysteriis conubialibus initiatus, versari sentiam, ad maritorum iudicium prouoco, quorum est recordari, quid post consensionem thori in aurem dixerint reginae, & quid ipsa rursus cum Ioue confabulata sit. Saltim pigritiae notam haud contraxisse Teutonum iuuenes, robusta illa corpora, & ad gaudia Veneris bene matura, quin potius legi coniugii, quantocyus fieri posset, caeda nuptiali extincta, fecisse satis, effectusque suos tribuisse matrimonio, oppido persuasum habeo. Subinde vero ab hac veterum religione secessum est, introducto hinc inde concubitu symbolico, aut dicis gratia adornata thalami consensione, ut etiam consummari sub hoc ritu inter Illustres videas per procuratores conu-

gleich reich. EISENHART. von Spruchwoertern S. II. n. 17. & 18. p. 123. sq. Consulas, sis, super hac causa scriptum, cui titulus: *Eroerterung der Frage, ob unter der Beschreibung des Ehebettes, der wirkliche Bey Schlaf zu verstehen, und was mit selbiger verknüpft sey? in den Bemühungen der prüfenden Gesellschaft P. 2. Obs. 3. P. 3. Obs. 1.*

bia (f). Vtut inanis, nihilo tamen secius ita necessarius nunc est hic ficticius ritus, vt eo omisso, & altero coniugum forte post benedictionem sacerdotalem morbo correpto, moxque decedente, plene consummatum dici nequeat matrimonium, nec vir & vxor sit, ratione commodorum aut iurium ex statutis vel consuetudinibus Germaniae coniugibus competentium. Lubecae olim, a concubitu eoque vero, non ficto pependisse effectus, colligere licet ex eo, quod ad KILONIENSES a. 1430. missum, *ordalio*. Hoc denegat mulieri, quae post copulam sacerdotalem thorum geniale non erat ingressa, statutariam portionem, propter rationem hisce verbis prolatam: *Wente effte se ehme to echte getrouwet, und nicht tho sinem Bedde und Live gekamen, so sind de Goe-der nicht in samende were, und mag se sik mede der Brut Giffte begnoegen laten na Lubischen Rechte*. Tandem vero, ac primum quidem per ordinationem Politiae a. 1612. promulgatam, ab his sancte huc vsque custoditis patriis moribus diuortium factum, idemque effectus, qui e cohabitatione carnali duntaxat promanant, inditus deductioni noviter nuptae ad lectum geniale, vbi amplexibus nouelli mariti traditur citra omnem immo & imaginarium thalami consensum. Quo peracto vir vna cum femina, haec vero deposito seruo virginali ad conuiuas reuertitur (g). §. XI.

(f) IO PETR. de LVDEWIG *de matrimonio Principis per procuratorem*. Hal. 1724.

(g) Vide E. E. *Rathes der Kayserl. Freyen, und des Heil. R. Reichs*

§. XI.

Sic vindicata LVBECENSIBVS meis communione bonorum, eaque vniuersali, ac indicato simul tempore, ex quo illa initium fortitur, ad reliqua, sine vltiori haesitatione, gradum acceleramus. Missis quippe, quorum caeteroquin tractationem vtilem perquam ac iucundam fuisse fucuram confidimus, & spretis iis adminiculis, aliunde quam e patriis statutis arcessendis, veluti ex earum ciuitatum iuribus, quas Lubecensium legibus viuere constat, ac quibus fulciri nostra potuit quoque sententia, tandem eo descendit oratio, quo vt rite deueniret, omnia isthaec huc vsque dicta praemisimus, nec non praefati sumus.

G 2

§. XII.

Reichs Stadt Lubek, Ordnung, vwie bey Verloebnissen, Hochzeiten, Gevattertschaften, Kindbetten &c. sich ein jeder verhalten soll. de anno 1612. Tit. V. art. 10. vbi: Die Niedersetzung und Beylegung ins Bette, vviird auch als überflüssig und undienlich geachtet, sondern es soll sich der Brautigam zu Ende des Bettes stellen, allda soll ihm von denen, so die Braut zu der Copulation geleitet, selbige zugeführt, und überantwortet werden, wwelches hinführo eben so viel, als die bishero gewoehnliche Beylegung, wirken und gelten, und derselben gleich geachtet und gehalten vverden soll, und moegen darauf die Herren dem Brautigam und der Braut Glück wünschben, abdanken, und hingeben. Et in sequenti art. 11. Wenn dieses also verrichtet, mag sich der Brautigam mit den Gaesten, so laenger Lust haben, zu bleiben, froelich machen, und vver Lust zu tanzzen hat, tanzzen &c. Patet igitur hunc ritum post epulas nuptiales adornari.

§. XII.

Semel coepta continuatur a viduo parente cum liberis.

Natam semel communionem bonorum, sicubi liberi adsunt, etiam post funera alterutrius coniugis durare, nec obitu vnus illico euanescere, sed prolem inter e matrimonio susceptam, & parentem superstitem, modo nec lex, nec pactum resistat, continuari, adeo dubio caret, vt nequiquam multa probatione egeat. Sunt quippe officia, obligationes (a), iura superstitis coniugis, est ipsa denique natura & indoles societatis, quae clare hoc indicant, etiamsi forte statuta de illa continuatione communionis nil expresse disponentia inueneris. Quod enim defuncto coniugi in bonis indiuisis pro rata competierat condominium, in liberos iure germanico deuoluitur: ac proinde, cum & superstiti in iisdem bonis pro indiuiso adhuc competat condominium, illi cum parente viuente in eorundem bonorum communiōne sunt, quemadmodum scite rationes subducit Vir summus ac Fautor aeternum colendus G. L. BOEHMER (b). Scilicet hoc condominium, collatis vtrinque in vnam massam facultatibus, emergens, morte vnus vel ideo extingui nequit, cum adeo bona coaluerint, vt vnum idemque patrimonium repraesentent, nec partes amplius sint, quarum vna ad hunc, altera ad illum pertinere adfirmes coniugem. Ius igitur, quod omnium omnino bonorum

(a) Huc spectat imprimis obligatio coniugis superstitis, ad aes alienum ex bonis communibus soluendum, de qua satis supra.

(b) Diss. de iur. & obl. coni. sup. ex c. b. vniu. §. XVII.

rum intuitu acquisitum, perduret necesse est, quousque res extant, quas adfcit, aut donec factum accedit, contrarium ei, quo ab initio inductum erat. Iam cum condominium vtrique coniugi proprium, e communione bonorum proficiscatur, illud autem perpetuum sit, vt decedente vno vel altero, liberi locum defuncti occupent, parentisque ius nanciscantur, non plane errabimus, si a continuato effectu ad continuatam cum liberis causam formemus conclusionem. Hinc sublata demum communitate bonorum, quod factum fit, vi cuius parens superstes ab illa cum liberis recedit adsignata iisdem certa portione, qui actus separatio nuncupari solet, prorsus quoque concidere illud commune condominium ius, per se patet. Alii communionis, parentes inter & liberos prorogandae, rationem vnice ex fine societatis connubialis aestimari posse contendunt. Quem vt in communi bono familiae, proindeque in vita coniugum, aequae ac in liberorum educatione ex bonis communibus instruenda collocant, ea vero matrimonii onera, videlicet curam educandae prolis, sumruum in studia faciendorum subministrationem, & quicquid praeterea ad commoda liberorum promouenda pertinet, post obitum alterius, in superstitem coniugem deferri vident, inde optime constare de causa arbitrantur, cur iura germanica societatem illam morte dissolui negauerint. Quid autem: ratio adducta quadrabit, liberis sui iuris factis; masculis, cum propriam oeconomiam instituerint, femellis, si nupserint viris? Tum sane nulla

de alimentis praestandis quaestio oriri potest, cessant dotium constitutiones, filiabus nempe iam elocatis; cessant subsidia filiis soluenda, vel quae alias erogantur, ad artes tam liberales, quam illiberales, veluti officia, ediscendas, quandoquidem tantum didicerint, ut separatos lares colere ac a rationibus paternis rem familiarem secretam agere valeant; & nihilo secius communio, etiamsi posthaec alter decefferit coniux, cum liberis procedit. Hunc nodum ut soluant, aliam substituunt causam, vitae nimirum in viduitate honeste ac digne ducendae. Sed haec utriusque haud tangit, ita ad matrem viduam tantum pertinet, cui viduitatis solatium procurare patrem oportet; maritus autem eo solatio haud indiget. Tu ergo, quamuis nec istas caeteris paribus spernamus adductas rationes, reuertere ad *ovv-
deportationem*, unde sponse communionis prorogatio fluere videtur. Ex hoc condominio, tanquam uberrimo fonte, manant praecipue iura, quibus praeter liberis gaudere volunt statutariae leges parentem viduum sine discrimine sexus, siue patrem, siue matrem posueris. Etenim superstes facultates communes solus administrat, de iisdem disponit, iisque utitur fruitur, neque in partes vocantur liberi. Nam si in domo parentis degant, accipiunt, quod opus, si vero eadem exierint, constitutis sibi propriis laribus, fructum sibi parens retinet omnem. Hinc HEINECCIUS, Ictus, dum viueret, elegantissimus, in rationem huius ususfructus, paterni aequae

que ac materni, inquirens, (c) eam non tantum in communi vtriusque parentis potestate in liberos, verum cumprimis in bonorum communione locat, scilicet bene gnarus, etiam post parentum potestatem, vel nuptiis filiarum, vel separata filiorum oeconomia, sublata, ius utendi fruendi bonis communibus, ex multorum statutorum praecepto, saluum ac integrum subsistere, quorum tamen cumulum hic adferre, nec iuuat, nec vacat (d). Sufficit hanc usufructuariam dispositionem viduo coniugi omnino concedere carae Patriae iura, quando cauent (e): *Haben Mann und Weib Kinder mit einander, und werden alle in den Ehestand begeben, stirbet der Mann, die Frau bleibet besitzen in allen Gütern: sie mag aber derselben keine weder verkaufen, versetzen, noch vergeben ohne der Erben Erlaubnis, es maere dann daß sie dieselbe bedurfte zu Unterhaltung ihres Leibes.* Quaecunque ergo in societatem connubialem deductae fuere facultates, superstitis dispositioni ac usufructui relinquunt, manseruntque in eorum potestate.

(c) Diss. de usufructu materno, §. 26. & sequ. Apud Lubecenses quoque usufructum e communione bonorum fonte praecipue promanasse, erudite monstravit CAR. FRIED. WINCKLER in S. I. G. FÜRSTENAV in Diss. de dispositione usufructuaria matris viduae ex iure germanico, speciatim Lubecensi, §. 7. & 8.

(d) Vide tamen, si lubet STAT. BREMENSA VII. & VIII. in collectione a KREFFTINGIO instituta p. 270. & 281. IVRA PROVINCIALIA FULDENSIA ap. G. M. de LVDOLF in mantissa ad Olf. För. T. III. pag. 612. §. 13. & quae cetera profert Ill. BOEHMER loc. cit.

(e) IUS LVB. Lib. II. tit. 2. art. 8. XX. 1702. 1703.

verbum enim *besitzen*, nec non alienationis exceptio, nisi ista ad sustentationem vitae opus sit, clare ostendunt, omnimodam administrationem, fructuumque perceptionem, solitarie in viduam esse collatam. Statuta quidem loquuntur de matre, at, quo minus ea obtineant intuitu patris, nihil est, quod impedit.

§. XIII.

Tollitur separatio, quae regulariter intuitu parentis voluntaria est.

Quae cum ita sint, quis non quaerat hic merito, quomodo illud condominium, vel si maius, illa bonorum communio cum liberis perpetuata, cesset ac finiat? Recordamur, nos in antecedentibus meminisse facti cuiusdam, quod nomine separationis (a) insignitur, cuius ope, viuente superstite, huic demum communi iuri finis imponitur. Immo haec facultas recedendi ab isthac societate, iterum solis parentibus vindicatur, ut ad diuisionem bonorum procedere, vel etiam de-

(a) Varia separationis elogia in legibus germanicis occurrunt, ut videre est apud ornatissimum Ictum HERM. GE. BYNEKAV. Diff. *de separatione liberorum* §. 7. Praeter solitas autem appellationes *der Abtheilung*, *Absonderung*, *Abscheidung* etiam dicitur *die Schichrung* in STATV. LEMGOV. penes HALTAVS in *Glossar. b. v. de Delinge* in STAT. LVNEBURG. antiquis a summo DREYERO in *horis subsecuis* editis p. 364. Cum vero hac separatione liberis certa portio adsignetur; illa ipsa adsignatio legibus patriis subinde appellatur *der Ausspruch*, ut *Lib. II. tit. 2. art. XXXIII.* ad quem vide MELVIVM. *enl*

denegare eandem, vrgentibus forte liberis, pro lubitu valeant. Patet hoc tum ex *art. XXIX. Tit. II. Lib. II. PATRIARVM LEGVM*, qui parentis arbitrio expresse committit, vtrum diuidere velit, nec ne, verbis: *Ein Mann der mit seinen Kindern theilen will, -- das mag er wohl thun* (b), tum ex aliis statutariis iuribus, veluti BREMENSIVM (c), BRVNSVICENSIVM (d), GOSLARIENSIVM (e), HAMBVRGENSIVM (f), & quam plurimis aliis, quae eadem fanciunt. Fundamentum huius parentum fauoris, in reuerentia ipsis a liberis debita forsân quaerendum erit, cui sane repugnaret, si ab his inuiti vel ad continuandam, vel ad dissoluendam bonorum communionem adigi possent (g). Nec equidem fore spero, qui dictis refragari putent *ius nostrum* in *art. XI. tit. & libr. alleg.*, vbi, sublato per mortem alterutrius coniugis matrimonii vinculo, liberis in tutelam suam peruenientibus, portionem hereditariam ex

H

parte

- (b) cf. MEVIUS ad h. art. n. 2. & sequ.
- (c) *Stat. XXIII.* cui inprimis iungi debent *Statut. VII. & VIII.* quibus licet exceptiones ab hac regula tradantur, eandem tamen in casibus non exceptis vtique comprobant.
- (d) *P. I. art. XXIX. & XXX.* ap. LEIBNITIVM *T. III. rer. brunsv. p. 436.*
- (e) *art. LXXXIII & LXXXIV.* apud EVNDEM *p. 488.*
- (f) *P. III. tit. III. art. III.*
- (g) Aliter STEIN in *com. de I. L. germanico scripta sermone & iam saepius alleg. Lib. II. tit. II. §. 213. not.* ** istud parentum ius ex naturali eorum tutela, cui liberi subiecti sunt, deriuans.

parte praedefuncti patris vel matris exigendi facultas datur, etiamsi superstes in viduitate permaneat, neque nuptiis secundis societatis cum liberis continuatae nuntium mittat. Tamen enim, ex hoc articulo, non vnus error irrepserit, quin etiam forum turbauerit, de alio tamen casu hunc loqui, quam de diuisione, vi cuius omnino liberi separantur, & de qua nobis hic sermo, solide ac scite monstratum iuit B. MEVIUS (h), quem in praesenti exscribere nolo. Vane igitur sibi blandiuntur, quicumque hoc telo regulam illam, tot legibus atque statutis stabilitam, nec minus a patriis iuribus agnitam, confodere audent, quasi separatio Lubecae saltem non vtique in voluntate parentum sita sit, sed liberis quoque, ad perfectam modo aetatem peruenerint, indistincte, vtrum parens viduam vitam continuare, an repetitis votis nouellum sibi sociare thori consortem malit, ad diuisionem prouocare permittatur (i).

§. XIV.

Non inane esse liberorum condominium asseritur.

Cui autem bono, inquires, illud liberorum condominium

(h) ad l. L. art. & loc. alleg.

(i) Sententiam, quam sequimur, praecipue refutandam sibi sumsit amantissimus Frater IO. AVG. BVCHHOLTZ in diss. *de Imperatiuis Iuris Lubecensis Soll, Muß, Gebühret zu thelen* &c. qua A. CIOCCCLXIII, aditum sibi ad summos in iure honores patefecit moderante B. KORTHOLTO, sed Ipse testimonium benigne mihi perhibuit, sententiam nostram calculo suo iam dudum

minium, vanum re vera, suisque effectibus destitutum? aut qualis ea societas, quae penes vnum omne commodum, penes alterum nihil esse emolumenti finit? Ita est, quiescit ius liberorum in bonis indiuisis, morte parentis quaesitum, quoad vsque superstes in viduitate persistit, sed nihili erit ista obiectio, quod nullos vnquam prodat effectus, Quin ego ab utilitate hoc institutum germanicum vel maxime commendando, quippe quo non minus liberis atque parentibus bene consulitur. Agedum paucis asserta expediamus.

Primo, superstes potitur solus administratione, cum plena vtendi fruendi potestate coniuncta. Sed, cur conquerantur liberi, non habent, dum parens superstes iis vitae subsidia praebet, ac pro ratione sexus eosdem elocat, instruit, iuuat, pro modo facultatum. Nec iste parentum vsusfructus, qui re vera speciem domini utilis constituit, & mirum quantum distat ab vsufructu iuris Romani, in re aliena duntaxat quaerendo, aut iniquitatis aut damni quidquam in liberos conferre valet, siquidem ita vtendum fruendum communi patrimonio, vt salua maneat proprietates filiis filiabusue in bonis indiuisis pro parte competens. Quare IOANNES ALMERIVS, doctus statutorum Bremensium Interpres

H 2

pres

dum probasse, seque LL. Germaniae concordantes inuenisse in eo, vt coniugi superstiti electio concedatur, velint dividere, an communionem continuare.

pres (a), recte monet, viduum non esse proprietarium in solidum, verum proprietarium suae partis.

Deinde, quod liberis negetur ex regula prouocatio ad separationem, vt haec potius ab arbitrio ac voluntate parentis dependeat, solummodo commodum, nequaquam vero incommodum prolis continet. Quodcumque enim superstiti, in communiōe bonorum cum filiis prorogata, vel ex rerum communium relictibus vel aliunde obuenerit, hereditas nempe, donatio, aliudue acquisitum, id vniuersum liberorum consortium simul esse pro indiuiso incipit, vt, si quodcumque diuidendum sit, vidui viduaeue & acquiritorum rationem habere debeant, non inspecto tempore acquisitionis, an viuo vtroque an alterutro saltem coniuge bona aduenerint. Siccine vero morae, si ita ex iudicio forte liberorum, qui quantocyus fieri possit, portionum suarum fieri compotes anhelant, loqui fas est, haud spernenda contingit pensatio, quando omnium communium bonorum, eaque inter & illorum, quae in viduitate coniugi obuenerit, dimidiam capiunt? **IVRE LVBE-
CENSI** (b) eam in rem perspicue cauetur: *Faellert einem Wittwer, oder einer Wittwen, welche Kinder haben, Erbguth an, oder wird ihnen etwas gegeben, durch was weise es sey, oder sie sonst gewinnen, und erwerben, solches alles sollen sie mit den Kindern zugleich theilen, doch mit diesen Kindern, welche nicht abgefondert seyn, denn die-*

(a) ad supra cit. stat. VII p. 270.

(b) Lib. II. Tit. II. art. XVI.

diejenigen, welche von den Eltern abgeschrieben, haben nichts zu fordern. Idem, ni fallor, exprimit phrasis antiqua, (c) die Frau bleibet mit den Kindern in Gedeyen und Verderben sitzen, id est, societatem bonorum inter parentem & prolem communi commodo nec non periculo continuari, nisi quod liberi in eo melioris conditionis sint, vt bona aliunde quaesita in eam communionem deducere minime cogantur.

§. XV.

Uterior asserti expositio.

Ne autem in totum quiescere ac dormire quasi dici possit ius liberorum in bonis communibus, dantur casus, vbi utique expergiscit, ac vim suam omnino exferit. Etenim in superstitem licet collata sit dispositio facultatum, caueas tamen, ne arbitrariam ac illimitatam prorsus tibi fingas animo alienandi potestatem. Quatenus nempe alienationem necessitas flagitat, eatenus licite suscipitur. Vbi ergo aes alienum, bona communia grauens, extinguendum, aut dotes constituendae, aut sumtus in studia erogandi, suo iure superstes parens vel ad venditionem vel oppignorationem rerum procedet. Idem quoque licebit, cum viduus viduaue egerit rebus in vitae sustentationem, quod clare dis-

H 3

ponit

(c) obuia in *Iur. patr. Lib. II. T. I. art. 3.* Eandem habet I. PROV. WYRSATICVM art. 2. §. 2. ap. *Perill. de PVENDORF in app. T. I. Obs. p. 62.*

ponit IUS LVBECENSE (a). Quamvis vero singulare videri possit, quod ipsae res, ex quarum caeteroquin re-
ditibus alimenta sumuntur, ad eorundem compara-
tionem alienentur, statutum nihilo fecius recessit a re-
gula, & exceptionem posuit, vt deficientibus fructibus
proprietas alienationem superstes recte suscipiat. Tan-
tum scilicet abest, quin liberi desideriis parentis tunc
contrariari atque sese opponere valeant, vt etiam ad
egenum patrem, matremue egenam, de suo suppetias
ferre obligentur. Notanter quidem adiicitur statuto,
prius faciendam iurato fidem inopiae, quam alimoniae
ergo ad venditionem rei deueniatur, verbis: *welches sie*
(de vidua enim matre loquitur lex) *zuuorn eidlich er-*
halten muß, verum haec iuramenti delatio tum demum
locum inuenit, vbi de inopia parentis dubium exurgit,
quod nulla alia ratione eximi potest. Etsi enim liberis
honestae & sanctae parentum persona debeat esse, atque
idcirco ius ciuile postulationem, quae doli fraudisque
habeat mentionem, aduersus eos intentari vetet (b),
adeoque & iuramentum calumniae iis remittat (c), at-
tamen

- (a) *Lib. II. tit. II. art. VIII.* cf. HEESERVS *de bonor. & ae-*
quaeft. coniug. com. P. I. c. 8. n. 185. & 203. GAIL *Lib. II.*
Obs. 22. n. 14. & MEVIUS *ad art. alleg.*
(b) *l. 2. ff. de obsequ. Par. & Patr. praest.*
(c) *l. 7. §. 3. D. eod.* Nec huic aduersatur *l. 34. §. 4. D. de*
iureiurando. De iuramento enim calumniae, a iudice ex of-
ficio delato, intelligenda est, vt tunc neque Patrono neque
Parentibus praestatio illius remissa sit, cum iudex litigantibus
nullam debeat reuerentiam.

tamen quando iusiurandum ob rem, seu de re in iudicium deducta praestandum est, haud remittitur, farente Paulo ICto (d), a qua iuris ciuilibus dispositione non discedit ius patrium.

Haecenus igitur alienatio viduo parenti relinquatur, qua necessitati, domesticisque rationibus respondet. Quos si egrediatur constitutos sibi limites, nulla est, nisi in eam vel consenserint, quorum ob condominium vnice interest, liberi maiorenes, vel vbi propter aetatem consensum impertiri nequeunt, cognatorum voluntas & magistratus auctoritas accesserit; quandoquidem commodis liberorum magistratus non minus, ac ipsi cognati, lure germanico vt consulant, perfecte obligantur. En condominium primum effectum, consensum nimirum liberorum iustae aetatis, in alienationem a parentibus citra necessariam causam suscipiendam! Quantacunque alias etiam pro auctoribus vitae, in tuendis prolis procreatae facultatibus, auertendisque incommodis, militat praesumptio, laudanda tamen nonnullorum statutorum accuratior sanctio, quae abalienationem, immobilium praesertim bonorum, interdicit, eamque non aliter, quam causa diligenter a magistratu perpensa ac cognita, procedere permittit, propter abusus facile inde emergentes, vt, etiamsi nequaquam male cupiat soboli parens, quin vtilitati fore liberorum alienationem existimet, saepius fallatur, atque, quorum

(d) l. 14. ff. de Iureiurando.

quorum commodis prospicere voluit, eos maximo damno adficiat. Ita IVRE LVBECENSI & HAMBVRGEN, si dispositionem parentum, immobilium intuitu sine magistratus decreto haud procedere MEVIUS (e) atque HEINECCIUS (f) docent.

§. XVI.

Expositionis continuatio.

Longe efficacius se denique sistit liberorum ius, quando bona communia male administrantur, ut metus sit, ne facultates propter negligentiam vel prodigalitem parentis prorsus intereant. Et quamquam Senatus, vel etiam propinqui, prius admonitorum partibus fungi soleant, ut prodigali negligentique vita desistat; quibus si morem gesserit monitus parens, ipsi haud interdicetur administratione rei familiaris communis, sin autem dissipando bona prauo obtemperare genio perseverauerit, atqui spes nulla adsit, libidinem cessuram amori, natura caeteroquin erga prolem parentibus insito, vi cuius bene cupere liberis iubentur, his datur facultas obrectante licet patre vel matre ad separationem prouocandi (a). Praeter hunc metum dila-

(e) ad IVS LVBEC. loc. alleg.

(f) *Diss. de usufr. materno §. XXXVI.* Instar omnium consule breuiter quidem sed accurate haec declarantem G. L. BOEHMERVM *D. saep. alleg. §. XIII. & XIV.*

(a) cf. G. L. BOEHMER *Viv Ill. D. all. §. XXIV.* Si statuta cupis, euoluas quaeso LEGES PROVINCIALES FVLDENSES apud

dilapidationis & alia iustissima incidit causa, vbi idem indulgetur liberis, quando superstes ad secunda conuolat vota, nec prius, sui officii memor, sponte separationem aut diuisionem suscepit. Scilicet haec diuidendi necessitas, plerisque Germanorum legibus antiquis, pariter ac recentioribus (b), parenti nuptias concupiscenti

G. M. DE LVDOLF *l. c.* quae dispositionem bonorum communium sub hac conditione superstiti relinquunt, quatenus ea prodigalitate haud spirat, *in so lange nicht verschwenderisch gehäufet wird*, in casu dissipationis autem magistratui rei liberorum prospiciendi iniungunt officium, *dann die Obrigkeit solchensals Einsehens darinnen zu thun haette &c.* Idem cauent BREMENSIVM IVRA, cum matris, tum patris intuitu. Ita enim Statuto VII. *Stervet de Mann allerersten, und holt sich de Vrouwe woll und erlicken, na eres Mannes Dode, de Vrouwe mag mit eren Kindern frylicken sitten an Erve uad in Goede. Statut. VIII. Stervet enes Borgers Wyf, de Mann seal frylicken mit synen Kinderen sonder jegighe Herscop besitten syn Erve und syn Goed. Man levede de unredelicken, dat be syn Erve und Goed, und syner Kinder unnutlichen tobringen molde, de Radmanne unser Stad, und der Kinder Vründe, und syne Vrundscup, de scolen en vermanen, dat be des vortie, und en deit be des nicht, so scollen de Radmanne, mit der Kinder und synen Vrunden ehme geven synen Del des Erves, und des Goedes, dat andere scollen se den Kindern troulick bolden.* Quid Lubecensium praxis hac in re seruat, MEVIVS *l. c. ad art. VIII. docet.*

(b) Veluti STATVTIS LVNEBURGENSIBVS apud Perill, DREYERVM

iii

scenti imponitur, & hoc non sine ratione, cum, quod indies docemur quotidiana experientia, noui coniugis amores, quo minus superstes dulci officio fungatur erga prolem prioris connubii, impediunt. Quid? si quoque in initio restiterit nouercalibus blandimentis, non plane tolletur ista suspicio, fore, vt demum succumbat repetitis ac crebro factis petitionibus, mellisque sermonibus, & sic corruptus vltimo de sanguine suo maligne iudicium ferat, ne incommoda memorem, in liberos certo certius redundatura, quando bona communia in nouam cum secundo coniuge deducere communionem moliretur superstes. Sapienter itaque maiores

in den Nebenstunden pag. 339. GOSLARIENSISVS art. LXXXIII. ap. LEIBNIT. Tom. III. p. 488. BRVNSVICENSISVS art. XXX. penes EVNDEM p. 436. HILDESIENSISVS ap. Perill. DE PVFENDORF. T. IV. Obs. Iur. Vn. in app. p. 305. STATVTO GOTHANO art. XVI. FRANCKENHVSANO art. XXVIII. STATVTARIO IURE SVINOFVRTHENSI sect. V. tit. LIV. §. 1. vbi hoc per formulam, die Theilung werde verwiircket, declaratur, nam verbum verwiirken idem est, ac culpae suae poenam luere, ideoque commodis excidere communionis. Immo alibi diuisio sub poena eo casu parentibus iniungitur, vt Bremae viduae per Statut. XXII. So vvor en Weduwe vvere, dede Kinder bedde, und enen Mann nemen vvolde, de en scall nicht byslapen, se en hebbe tovoyne gedelet mit eren Kindern, und der Kinder Vormiinder to der Kinder Hand, by soellig Punden; idem in STATVTA VERDENSIA translatum, vbi art. XX. totidem verbis occurrit, apud DE PVFENDORF.

res constituerunt (c): Stirbet einem Manne sein Weib, und haben sie mit einander Kinder gezeuget, greiffi er denn zu der anderen Ehe, so sol er Rechnung thun den Freunden seiner Kinder; will er das nicht thun, so sol man ihn mit Rechte fürnehmen, und darzu zwingen, daß er Rechenschaft thun muß: Waeren auch die Kinder frembde, und haetten keine Freunde, wvelche die Rechenschaft befördern koennten, so soll der Rath, wann ihnen dasselbe zu wissen gethan, und darum ersucht vverden, ihn von Amtswegen zur Rechenschaft halten, und also beschaffen, damit den Kindern das ihre bleibe. Gleichergestalt soll es auch zugehen mit der Frauen, und ihren Kindern, wann ihr der Mann stirbet. Quod vero in eo articulo de rationibus reddendis praecipitur, ne sic accipias, caue, quasi binubus parens omnium actorum tempore viduitatis, praefertim quoad bona communia, instar administratoris rationes reddere teneatur, etenim accepta & expensa conscribere & exhibere haud opus habet. Quousque nempe subsistit communio, superstiti in omnibus bonis, pro indiuiso communibus, condominium competit, ideoque

FENDORE. l. c. T. 1. in app. p. 84. Loquitur, vt videre est, Bremensium ius de matre vidua tantum, pater enim in hoc prae muliere potiori vtiur iure, quod, etiamsi in nouellae coniugis amplexus ruat, ad separandam prioris thori progeniem nequaquam compellatur, ex statuto VIII. Vide fis CASP. A RHEDEN in *Diff. de successione coniugum statutaria Bremensi.*

(c) Lib. II. Tit. II. IUR. LVB. art. XXI.

que pro alienis haberi nequeunt, quare nec administratoris nec usufructuarii partes agere parentem in continuata cum liberis bonorum communitate, in apriço est. Immo statuta nostra durante viduitate de parentibus optime dum praesumunt, nullibi rationum redditionem, quam alias administratores rerum alienarum praestant, exigunt. Simulac vero superstes ad secunda vota processerit, atque separationem tum necessario ineundam cum liberis neglexerit, vicem subiisse administratoris censetur, quandoquidem bona, diuisione in liberos transferenda, iam aliena esse reputantur. Hinc est, quod patrium ius ad rationes reddendas, eoque simul ad inuentarii confectionem, adigat binubum, adeo vt teneatur aperire statum bonorum suorum, de his libros & instrumenta proferre, deque iis, quae prodige abliguriuerit, aut fraudulenter, inque perniciem liberorum gesserit, respondere, denique si quoque durante viduitate quaedam alienauerit, quorum alienatio fieri haud poterat, in rationes & sibi accepta referre, pro vt egregie rem tradit MEVIUS (d). Atque haec *αἱ ἐν παροδῶ* dicta sunt. Sufficit quippe hoc loco monstrasse, ex illa diuidendi necessitate, parenti vltiores nuptias meditati imposta, vtique constare de efficacia *συνδισπορευίας*, in quam succedere liberos morte alterutrius pa-

(d) *ad art. mod. citat. in additione*, quo modo & HAMBVRGENSIVM IVS recte interpretari nos posse confido, de quo agit HEINECCIUS *Diss. citat. §. 34.* neque pigebit consuluisse G. L. BOEHMERVM, *Vtrum summum, Diss. cit. §. XXVI.*

parentis diximus, & nihili esse obiectiones, quod istud ius condominii vanum, nullisque effectibus praeditum sit.

§. XVII.

Transitus ad quaestiones obuientes.

In isto igitur legum germanicarum concentu, quo omnes, vbicunque bonorum communio viget, commodis liberorum prouida cura inuigilant, sponte succrescit quaestio: vtrum, quoniam dispositio facultatum communium superstiti parenti tribuitur, eidem quoque competat testamenti condendi ius, an potius separatione liberorum neglecta, prorogataque cum iis rerum societate, eo ipso huic libertati repudium misisse & testamenti factione sese abdicasse censendus sit parens? Sed antequam ad haec *enquara* respondeamus, per partes & hic ire praestat, ne vaga currat oratio. Prius itaque dispiciendum, puto, num bonorum communitas generatim spectata vltimarum voluntatum auersetur elogio? id quod nec affirmare nec negare audemus. Duo nimirum ab inuicem separandi sunt casus, aut enim de testamenti factione sermo est stante connubio, aut demum soluto eo per mortem alterutrius coniugis. In vtraque autem visione, id denuo inspiciendum venit, an liberi existant, nec ne. Agedum ad hanc amulsum rem totam componere, periculum faciamus.

§. XVIII.

De testamenti factione in matrimonio improbi.

Durante matrimonio, eoque prole haud ditato, si de facultate testandi sermo sit, eandem coniugibus negant statuta, e quorum dispositione superstiti debetur vniuersitas bonorum pro communi possessa. Nam cum virtute communionis ipso iure continet bonorum hucusque communionem possessionem, nulla coniugum alteri in praeiudicium iuris superstiti quaesiti tribui potest de bonis disponendi facultas, nulla factio testamenti, nisi vtriusque consensus accedat (a), & singulus renuntiet fauori pro se introducto, vt hoc modo redeat, quam illa societas adimit, libertas. Ita e ceteris vrbi- bus BREMAE seruari, claret *statuto* eiusdem ciuitatis *septimo*, nisi quod vxori de tribus optimis vestitus sui partibus indulgeat dispositionem *statutum* numero *decimum tertium* praeclaro commentario ornatum a B. CASP. a RHEDEN (b). Morte autem diremto coniugii vinculo, nullisque liberis existentibus, iure quippe

- (a) H. A. LANGE *von der Gemeinschaft der Güter unter teutschen Eheleuten. Cap. VII. §. 10. & 12.*
- (b) D. *de restricta disponendi inprimis testandi facultate vxorum Bremensium.* Similes constitutiones reperies in IVRE DITMARSORVM *antiquo art. CXXIII.* apud DE WESTPHALEN *in Monum. inedit. T. III. p. 1800.* & terrae SCANIAE LEGIBVS *PROVINCIALIBVS ibid. T. IV. p. 2067. in Cod. antiq. IVR. HAMB. P. IV. c. 4. cod. loc. p. 2098.*

omni circa bona ex communionis lege ad superstitem deuoluto, liberum illius esse de iis disponendi arbitrium, ipsa loquitur res, quoniam solo alterius coniugis, quoad uiueret, iure circumscriptum erat. Quoadmodum autem in illo casu tota prohibita testandi facultatis ratio, iure ex statuto unicuique coniugum in uniuersum utriusque patrimonium quaesito continetur, alibi sane, ubi legibus tantum certa definitur bonorum portio, quae ex communi re familiari in superstitem thori consortem transeat, ut in Republica Patria semissis facultatum defuncto ante contractum connubium propriarum, (vide quae diximus §. VI.) in totum minime prohibita videtur testamenti factio, adeo ut LVBECAE maritum, de portione bonorum, quae vidua vxor cum heredibus eius diuidere tenetur, itante connubio testari posse credam. De muliere tamen aliter dicendum erit, ut ratione semissis a viris proximis vxoris heredibus restituendi, non adeo simpliciter testamentum condere valeat, per ea, quae art. XIV. Tit. I. Lib. II. praecipuntur (c).

§. XIX.

- (c) En verba statuti: *Es kan keine Frau nach Lübischen Recht ein Testament machen, es sey ihr dann die Macht von ihrem verstorbenen Manne in seinem Testament gegeben, doch von den Gütern, vvelche ihr der Mann gegeben, und zu vertestiren gegoemet hat, und nicht von Erbgütern. Waere sie aber eine Kauf-Frau, und also vor dem Rathe gezeuget.*

§. XIX.

De testamento coniugis in casu matrimonii prole ditati.

Aliam faciem induit, si prole foecundum sit matrimonium, coniugum testandi licentia. Tametsi enim liberi ex nuptiis, sub lege communionis bonorum vniuersalis celebratis, prognati natiuitate sua & simulatque in lucem eduntur, compossessione coaliti in vnā massam vtriusque parentis patrimonii, frui, nec non gaudere censendi sint, immo post alterius obitum, re vera vacuum occupent condominium partem, respectu nimirum bonorum in matrimonium olim allatorum, vniuersique accrescentis lucri vel damni contingentis, cum superstite societatem prorogantes, ideoque his positis principiis prona ad ratiocinandum videatur via, vt quod vetitum sit inter coniuges orbos, idem vetitum esse oporteat liberis existentibus; dantur nihilo secius iura Germanica, durante matrimonio, non obstante communiōe vniuersali, certae partis bonorum alienationem cum inter viuos tum mortis causa coniugibus permittentia. Luber iterum testimonium denuntiare BREMENSIVM IVRI, in cuius *Statuto X.* sequentia habentur: *So welk Mann Erwen*
hest,

*get, so mag sie ein Testament machen von ibrem vwohlge-
 vwonnenen Gute, doch mit ihrer Vormünder und naechster
 Erben Bevwilligung.* Hinc quamuis alibi in Germania frequē-
 tissima inter coniuges sint testamenta reciproca, tamen

keft, de mag by finen funden Live, edder in finem fuik
Bedde wech geven finen Deil, de oehne tobaeren mach,
van alle finen Gude wor he will. Cum ergo difertis
verbis donationis quoque, quae mortis caufa fit,
mentio iniiciatur, nullus dubito, eorum fententiae al-
bum calculum adicere, qui propterea nec testamenti
factionem excludi autumant. Iam vero noftrum non
eft, multis inquirere, qui fub compellatione *Erven*,
vtrum vxor liberique fimul, an folum posteriores in-
digantur, adeoque de patre fupertite duntaxat verba
faciat statutum, licet huic interpretationi aduerfari vi-
deantur ftatim fubiefta: *is he ock funder Wif und fun-
der Kinder*. Multo minus nos occupabit mora, ex
penitioe portionis, cuius intuitu Bremenfis marito alie-
natio indulgetur, computo, neceffario oriunda; cum
iam alii animaduertent (a), portionem fecundum nu-
merum

ne ea quidem Lubecae fubfiftunt, nifi vxor iam maritum ha-
buerit, isque ei testamento potestatem testandi diferte con-
cefferit. *INS LVBEK. ibid. art. X* Vtroque vero loco *MEVIVS*
obferuat, id ius tantum intra pmoeria vrbis custodiri, *Ro-
ftochi* enim, *Stralfundi*, *Gryphswaldae*, aliisque locis, vbi
caeteroquin Lubecenfium iure viuunt, feminas quascunque &
fine curatorum cognatorumque confenfu testaments iure fa-
cere. Idem de ciuitatibus *Hollaeicis* Iure Lubecenfis vtenti-
bus testatur *NICOL GOTHOF. STEVERNAGEL Memorab. Stat.
Lubec. & Hamb. Axiom. XXIV. p. 44* Vide quoque
HEINECCIUM politiciffima *Diff. de testaments factione iure germ.
arctis limitibus paffim cir. unscripta, §. XVII.*

(a) Vid. *HENR. LAMPE* *Diff. de testaments factione Bremensi* *Cap.
2. §. 4. pag. 68. sq.*

merum sociorum, computatis scilicet parentibus & liberis, esse determinandam, ita vt de bonorum communium indiuisorum parte quota, ad patremfamilias tum ventura, si bona inter omnes socios diuiderentur, eidem testari liceat, quæ adeo portio pro liberorum numero mox maior, mox esse potest minor.

Quod Rempublicam patriam attinet, ibidem marito de bonis communibus constante matrimonio testandi licentiam competere, passim innunt IVRA NOSTRA. Ita enim art. III. Tit. I. Libr. II. *Ordnet jemand sein Testament, und giebt seiner Frauen ihr bescheiden Theil, oder aber auch seinen Kindern, bleibt dann die Frau mit den Kindern in Gedy und Verderb besitzen, werden nun etliche der Kinder aus dem gesampten Gute abgefondert, und stirbet alsdann die Frau, das Gut soll bleiben bey den Kindern, welche noch in den gesampten Gute ungeschieden sitzen, und nit bey denen, welche abgefondert seyn. Nimt aber die Frau ihr Theil zu sich, und stirbet darnach, solch ihr Theil faellt zugleich auf alle Kinder, gefondert und ungefondert, nach Hauptzahl.* Secundum hunc igitur articulum dispositio facultatum marito mediante ultimo elogio inter liberos & vxorem permittitur, modo vxor competente portione, *ihres bescheidenen Theiles*, haud defrauderur, cuius caeteroquin placito relinquitur, accepta sibi adsignata portione semetipsam a liberis segregare, an vero cum marito coeptam bonorum omnium communionem rebus manentibus

nentibus indiuisis cum liberis prorogare velit: id quod
itidem electioni liberorum datur, vt non praecise sta-
re reneantur separationi patris testamentariae. Tantum
tamen abest, coniugem praecise coniugi relinquere
oportere statutariam portionem ab intestato debitam,
quidquid etiam in contrarium COTHMANNVS eius-
demque aſſeculae adferant, vt potius determinatio eius,
quid in vxorem suam collatum cupiat, a mariti vo-
luntate pendere videatur. Cui quippe bono testamen-
to ea distributio fieret, si mere e statuto suscipienda
esset, nec testantis arbitrium aliquid posset. Clare id
confirmat art. VI. eiusd. tit. hac verborum periodo:
*Würde er aber sie, die Mutter, mit bescheidenem Gute
abtheilen von den Kindern, so soll sie behalten, was er
ihr gegeben hat; clarius vero art. VIII. eod. nam si
semifis ab intestato alias debitus (b) necessario relin-
quendus esset, mulier frustra ibidem filiali siue virili
portione & octo praecipue solidorum quatuorque
obolorum iuberetur esse contenta. Sic enim ait: Und
giebt er alsdann ferner sein Gut seiner nachgelassenen Witt-
frauen und ihren Kindern, wofern er ihr der Frauen
nicht dabey ein Vortheil macht von acht Schillinge vier
Pfenningen vor den Kindern, mit welchen ihr das Gut
gegeben ist, so nimmt sie alsdann das halbe Gut und ih-
ren Trauring. Benennet er aber seiner Wittfrauen zu-
voraus ihre Gabe oder Legatum, welche mehr werth ist,
dann 8. Schilling 4. Pfenning, so geboeret ihr nicht mehr*
K 2 als

(b) art. II. & III. tit. II. Libr. II.

als ein Kindes Theil: omnium denique apertissime art. X. eiusd. tit. cuius verba postrema hanc litem optime componunt. Hic nempe mulieri de bonis in ipsam per mariti testamentum translatis, & facta eidem a marito prioris coniugii licentia, testamenti condendi datur libertas, vi cuius secundo marito, aut cui velit, legare poterit. Notanter autem adicitur: *Also mag auch der Mann vor sich ein besonder Testament machen, und seiner Ehefrauen, was er ihr goennet, geben und legiren.* Prono itaque sequitur alueo, dispositionem maritalem inter matrem liberosque non infirmari inaequalitate, nisi nimis magna aut immodica inprimis quoad posteriores fuerit, quo de pluribus agit CARPZOVIVS (c). Num vero paterfamilias testamento praeter vxorem liberosque personae extraneae relinquere quid valeat, valde dubitamus in tam alto legum patriarum silentio. Praeterea aduersatur indoles communionis, quae in casu existentium liberorum morte vnus socii haud tollitur, & quorum adeo portiones pro indiuiso in bonis communibus competentes per adiectam extraneam personam minui non possunt. Vt enim marito testamenti factione potiat inter liberos & coniugem, illa diuisio testamentaria nullo incommodo adicit prolem, quandoquidem dissortes filii filiaeque nihilominus matri succedunt, immo mater de his,

(c) *Jur. spr. forens. P. 3. c. 4. n. 22. § 23.* Vide sis quoque late super hac causa disputantem MEYIVM ad 1. l. *Lib. 11. tit. 1. art. VIII. n. 61. sequ.*

his, quae ex testamento mariti nacta fuerit, bonis, non aliter testari potest, quam si hoc ipsi coniux defunctus concesserit. Verum in hac festinatione, quae nimium premor, per transennam quasi rem istam tetigisse sufficiat. Quorsum enim inclinat animus, aperui, forte plura daturus, si Patriae redditus fuerim, ubi pacatiore non possum non otio frui.

§. XX.

De testamento parentis superstitis, licet nulla antecesserit preparatio liberorum.

Restat, ut de superstitis parentis testamenti factio-
ne videamus, liberiore sane, & ubique fere superui-
uenti vindicata, nisi expresse vel lege vel statuto pro-
hibeatur. Licet enim nulla liberorum antecesserit se-
paratio, continuatam cum iis *κοινοκτησιαν* nihil testandi
licentiae obesse, optimorum Ictorum sententia est,
quam recte sese habere arbitramur. Quicquid autem
iuris pro se allegare valeant consortes liberi ex com-
possessione communis patrimonii, & simplici illo atque
naturae vel maxime conformi successionis Germanicae
principio, secundum quod alter mortuo socio bona
priuatiue retinet, qui in eorum compositione com-
munionem erat, scilicet, eodem iure & modo confor-
tes filios filiasue, utroque parente defuncto, vniuer-
sum occupare patrimonium sibi illud retinere ac
cum plena proprietate acquirere; haec utique vera
K 3 esse

esse crediderim, si parens non recesserit a societate bonorum cum liberis & intestatus decefferit. Habetur quidem inter alienationes testamentum, ut vel sub hac visione dubia videri possit testandi licentia, alienatione parenti, penes quem ceteroquin de facultatibus disponendi potestas manet, interdicta. At, ut haec sint, ex supra traditis liquet, eatenus alienationem vetitam esse, quatenus metus exoritur, ne in lacrimas prolis abeat, seu, ut clarius eloquar, quatenus in praedudicium vel detrimentum liberorum suscipitur: ex quo simul limites suos nanciscitur parentum testandi licentia.

§. XXI.

Argumenti continuatio.

Nulla ergo est parentis superstitis testamentaria dispositio, in quantum de omnibus bonis communibus ordinat, cum proprietatem, pro parte in bonis indivisis liberis competentem, infringat, nemini vero de bonis tertio quaesitis liceat testari. Valet contra de parte suscepta (a). At quali, quaeres, cum propter

(a) Caueas vero, ne existimes, testamentum, in quo de vniuersis bonis communibus dispositum est, in totum nullum esse, sed quatenus excedit quantitatem bonorum, in irritum duntaxat recidit, ratione vero partis, intuitu cuius disponere licuit, salva manet dispositio testamentaria, prout iudicauit inclytus ICTORVM GOETTING. ORDO penes TOB. REINHARTHVM *Obs. ad CHRISTINAEI Decisiones Vol. I. Obs. CXIV. p. 181.*

puerit p̄rens, neque adeo refragari testandi licentiae-
 communionem cum liberis continuatam. Multo mi-
 nus inde elicietur renuntiatio testamenti factionis, quo-
 niam hac ipsa declarare censetur testator, se stare velle
 societati, quousque vita supererit, post mortem vero
 ab ista recedere. Mirum etenim videri non amplius
 potest, quod olim mirabantur gentis Germanicae sa-
 pientes, hominis mortui post obitum adhucdum esse
 voluntatem, hocce inuento Romanorum vbiq̄ue hodie-
 num recepto.

§. XXII.

Uterior argumenti expositio.

Quantitas bonorum, cuius intuitu superuiventi
 parenti testari integrum esse hucusque docuimus, non
 vna eademque vbiuis deprehenditur, siquidem alibi
 portio virilis, alibi dimidia communis patrimonii est,
 quae, separatione liberorum suscepta, ad superstitem
 venit, soluto matrimonio. Sic BREMAE viduum nihil
 ultra portionem virilem, numero liberorum determi-
 natam, ex bonis communibus accipere, vel ex *Statuto*
octauo liquet. Carissimae PATRIAE e diuerso iura
 semissem superstiti assignant (a), quibuscum & alia-
 rum ciuitatum statuta amice conspirant (b). Ecce par-
 tem bonorum vnice testamentariae dispositioni subii-
 ciendam.

§. XXIII.

(a) IVS LVB. *Lib. II. tit. II. art. II. & III.*(b) veluti IVS STATVTARIVM MINDENSE *Lib. II. tit. II. art. 18.*Cf. ad hunc locum CRVSIVS *dec. 2.*

§. XXIII.

*Ex cuius temporis statu aestimanda veniat aestimatio
portionis?*

Discutiendum & illud, ex quonam temporis puncto aestimatio portionis ineunda sit? cuius rei tractationem non melius nos inituros confidimus, quam si iterum ad bonorum diuisionem regrediamur, & quae diuidenda, in memoriam reuocemus. Quandoquidem vero vniuersa omnino bona, quam praedefuncti quam superuiuentis coniugis, communitate facultatum cum liberis prorogata continentur, eadem omnia quoque in diuisionem deducenda esse constat. Concludimus hinc, si quando communio isthaec, superstitem inter & liberos iure legeque continuata, aut lege aut voluntate parentis tollatur, alium bonorum statum, quam qui fuerit *tempore diuisionis*, attendendum esse nullum, adeoque ex tempore separationis & incrementum & decrementum vel commodo vel damno liberorum cedere. Sunt tamen, qui quantitatem bonorum *ex tunc*, vt aiunt, seu ex tempore mortis praedefuncti coniugis aestimandam censent, quorum recensum dat MEVIUS (a), huic opinioni ipse accedens, verum satis inargute, quoniam non ex defuncti, sed ex illius & superstitis in communionem haecenus seruatis bonis suscipienda diuisio, atque adeo & portiones praestandae sunt. Deficiunt quidem in hoc argumento definiendo statutoria iura,

L

maio-

(a) ad 1. LYE. Lib. II. Tit. II. art. XXXIII. n. 54.

maioribus nostris, quae consuetudinibus inualuerant, communionis singularia generatim atque in folle quodammodo, statutis experimentibus repetentibusque, ut, si quo alio, certe hoc loco proh dolor! specialium determinationum lugenda sit penuria, quamvis haud defint ex indole communionis continuatae sat graues rationes, quae omnes pro ea, quae nobis sedet, sententia oppido faciunt, quasque praeter BODINVM (b) & FRIED. GVILIEL. PESTEL. (c) adduxit vterque BOEHMERVS, pater scilicet (d), & filius (e), quem inter cetera masculae iurisprudentiae lumina seruat Georgia Augusta, ne dicam de obseruantia fori, idem comprobante (f). Vnde quo minus nos actum agere infimulemur, ad eos ablegare lectores iuuat. Idem autem dicendum esse in casu conditi a superstite parente testamenti, nullus dubito, quin fatear. Saltim ad tempus, vbi haec ordinatur vltimae voluntatis dispositio, recurri nequit, tunc quippe nulla diuisionis cogita-

- (b) *Diss. de differentiis iuris com. & statut. circa delationem hered. ab Intestato §. 10.*
 (c) in *Disquis. iur. Germ. de success. inter coniug. ab Intest. C. I. §. 7.*
 (d) I. H. BOEHMER. *Consult. & Decis. Tom. II. P. II. Resp. 863. n. 27. 28. & Resp. 867. n. 9.*
 (e) G. L. BOEHMER. *Diss. saep. alleg. §. XXVIII.*
 (f) Testimonium Senatus Mindensis de hac re profert BODINVS in *Diss. de differentiis, quae circa materiam testamentorum in iure com. & statut. Reipbl. Mindensis occurrunt. §. XXII. quod & excitat G. L. BOEHMER alleg. loc. not. (d).*

gitatio testatoris subiit mentem, ita vt illico peragatur, neque enim, qui testatur, statim diuidit, sed prospicit tantum de iis, quae post obitum eius fieri cupit. Quousque igitur uiuit parens, communio ipso iure perdurat, donec animum ab eo recedendi aperte declaret, qui animus uero ex testamenti factione per se spectata perperam inducitur. Aliud est, si superstes a bonis communibus secreuerit liberos, atque post institutam separationem testamentum de sua portione ordinauerit, tum enim factum praecedit, vi cuius ista societas rumpitur, & liberrima de propriis rebus disponendi ad parentem transit facultas, ex quo euidenter fit, testamenti factionem diuisionis effectu nequaquam gaudere. Accedit, quod cuiuscunque generis vltimarum voluntatum elogia vim suam atque auctoritatem ex obitu testatorum fortiantur, nam fluctuat illorum valor vel maxime incertus, donec, quae ad extremum vsque vitae halitum ambulatoria ac prorsus instabilis est, finem tandem & terminum nacta fuerit mentis testatio, homine rebus humanis exempto. Quae cum ita sint, nolim tamen definiendae portiois quantitati assignare tempus mortis, vtut plerumque parum distat ab eo, quo heretum hocce commune in suas partes diuidi solet. Male certe ad ius Romanum prouocabitur, quod in legitima determinanda, patrimonii, quale mortis tempore fuit, rationem haberi iubet. Causae factionis in promptu: scilicet quia statim post obitum parentis debetur, deinde ex bonis

L 2

ipsis

ipsis defuncti praestanda est, denique ex portione ab intestato debita aestimatur. Nihil horum hic obtineri; primum enim nullum liberis succedendi ab intestato ius, nam etsi ponamus, superstitem sine testamento decessisse, retinent magis vniuersum patrimonium condominii iure, quam quod successione commoda portionem pro indiuiso parenti debitam adipiscantur, adeoque tum demum iis subuenient leges de successione latae, quando parens liberos separauit, illeque morte oppressus est, priusquam bonorum suorum extremam susceperit dispositionem. Secundo ne hilum quidem proli debet superstes parens ex ea patrimonii communis portione, quae ipsi obuentura fuisset, si viuens voluisset sibi eandem recipere, quandoquidem eo casu diuisio ex praedefuncti coniugis & ipsius bonis hactenus in communi seruatim ineunda erat. Sane secundum hanc amulsum omnia hic quoque componenda esse existimari. Saluae maneant portiones ex vtriusque parentis facultatibus liberis legum dispositione mancipatae, diuisio praecesserit (g), vel non, de cete-

ro

(g) Hinc si forte liberorum quis, portionem ex bonis communibus competentem non integram se consequutum, queruletur, remedio *L. 3. C. commun. vtriusque iudicii* ad diuisionem in melius reformandam vti poterit. Ita enim Imperatores *DIOCLETIANVS & MAXIMIANVS* Aureliae Septimiae: *Maioribus etiam per fraudem vel dolum, vel perperam sine iudicio factis diuisionibus, solet subueniri, quia in bonae fidei iudiciis, quod inaequaliter factum esse constiterit, in melius reformabitur.*

ro nihil habebunt, quod expetant; nihil quippe ipsis debetur, nihilque praestandum. Etenim legitimam hoc loco penitus exulare, responso comprobarunt ICTI GOETTINGENSES (h), quare & exulat iuris peregrini applicatio. Praeterea, quod magis magisque

L 3

meam

bitur. Cf. Venerabilem senem, summumque doctrina, ac sapientiae laude, Perill. Virum GEORG. CHRIST. GEBAVERVM *de hercto cito in melius reformando*, & quae habet H. H. AB ENGELBRECHT *in specim. I. obs. forens. obs. XI.* Sin vero diuisio facta ratione quorundam liberorum tantum, inique tamen, vt qui non separati fuerint iustam causam conquerendi habeant, veluti quod plane nulla bona supersint, vnde portionem suam capere valeant, aut saltem reliqua bona tanti haud sint, qui possint istam saluam sibi habere, vel ad exemplar querelae inofficiosi testamenti, querelam inofficiosae abdicacionis, vel actionem ad supplendum id, quod deest, ipsis concedet aequitatis ratio.

- (h) apud TOB. IAC. REINHARTHVM in selectis obseruat. ad P. CHRISTINAEI *Decis. Vol. I. Obs. LXIV.* In haec autem responderunt verba: *Ob aber gleich, so viel nunnebro die fünfte Frage, (ob nicht aus übriger Halbscheid, so coniugi superstiti bevorbleibe, den Kindern Legitima gebühre, und absque omni onere belassen vverden müsse?) belanget, bey einer zwvischen den überlebenden Ehe-Gatten und denen Kindern vorgehenden Güter-Theilung, diejenige Helffte, wvclche diesen zuge-theilet zu vverden pfeget, vor eine bloffe Erbschaft des Verstorbeneden, und nicht zugleich pro Legitima ex bonis superstitis simul acquisita anzusehen seyn moechte, in vweiterer Erwvægung bekandten Rechtens ist, quod neque viuents detur hereditas, neque in vita parentis debeatur legitima,*
folg-

meam sententiam firmare videtur, tempus nempe non mortis sed diuisionis in eruenda portione, quae in heredem a superstite parente institutum conferenda est, spectandum esse, colloco argumentum in indole communionis nostrae, perpetuae videlicet, neque ad mortem superstitis suspensae. Nullibi autem cautum me legisse memini, istam societatem morte extingui. Hinc utroque parente defuncto communio tamdiu inter solos perpetuatur liberos, quamdiu de hercto ciundo nihil inter eosdem conuenit, quamuis non vno eodemque modo. Nam superstite ab intestato decedente,

con-

folglich die Meinung derjenigen ICTorum Platz zu haben scheint, welche davor halten, daß die Kinder sodann auch post mortem superstitis coniugis zu dessen Succession, vvenigstens ratione des Pflicht-Theiles zu admittiren;

GODDAEVS in Consil. Marburg. Vol. I. cons. 26.

welcher absque omni onere gelassen vverden muß

l. 32. C. de inoff. test. CARPZ. P. III. cap. VII. D. 24.

et Const XII. D. 7. MOLLER semestr. Libr. III. C. 2. STRVV. Exerc. ad ff. 10. th 20.

D. a. u. d. des überlebenden Ehe-Gatten bona mit des abgelebten Vermoegen bey dergleichen Theilung in eine Massam gebracht wird, von welcher so dann denen Kindern die Heiffte zukommet. nitthin diese auf solche Art in der That die Legitimam von beyder Eltern Vermoegen zugleich und auf einmahl erhalten,

CRVSIVS ad I. Statut. Mind. Lib. II. tit. 2. a. 18. d. 2. *folglich die Halbscheid, dazumahlen zu solcher auch diejenigen bona, welche durante viduitate a coniuge superstite ac-*
qui-

consortes liberi vniuersum omnino patrimonium communionis lege coniunctim possident, & plenum ius proprietatis acquirunt, quodsi autem viduus parens testatus fuerit, & sic supremum obierit diem, eius portionem sibi vindicare nequeunt. Iam vero cum isthaec portio resideat etiam post obitum testatoris in bonis communioni subiectis, quousque per diuisionem non separata est, sequitur quoque, quantitatem illius non nisi ex tempore diuisionis esse aestimandam.

§. XXIV.

An matri viduae aeque ac patri viduo testari liceat?

Hucusque de testandi facultate superstitis parentis differui, & quidem ita, vt nullam ratione sexus differentiam allegauerim. Forte hoc factum nonnulli criminabuntur: mihi contra recte fecisse videor, qui istam materiam

sine

quirivet worden, bey dessen erfolgender anderweitiger Verbeyrathung darzu gerechnet worden, nicht vor eine bloße hereditatem defuncti anzusehen ist,

COTHMANN. Vol. V. Resp. V. n. 110.

sondern vielmehr durch eine dergleichen Absonderung die Kinder, wenn sie einmahl legitime abgefunden sind, gaenzlich von der Familie und aller künfftigen Erbschaft auch quoad legitimam ausgegeschlossen werden.

MEV. ad I. Lub. P. II. tit. I. art. 8. n. 13. sequi LYNKER in Analect. ad Struu. tit. de liber. & posth. tb. 26. LVDEWIG Diss. de success. coniug. C. 5. §. 1. sequi.

So sind wir des Rechtlichen Dafürhaltens, daß die Frage zu negiren.

fini discrimine pertractauerim, cum eam inter sexum differentiam non omnia aequae obseruent statuta, ut feminis testamentificationem vel adimant vel iisdem limitibus circumferibant, masculis vero testandi facultatem liberrimam concedant. Quapropter hanc generalem formare licebit conclusionem: viduae perinde ac viduo, in prorogata bonorum communione cum liberis uiuenti, testamenti factionem esse tribuendam, nisi statuto eadem feminae negetur, ubi & mater ad illam perperam adspirabit. Quod igitur de Belgio monet FRANC. ZYPAEVS (a): *In aliquibus locis, feminis, ut sine marito contrahere non licet, ita nec testari: alibi & frequentius testari sine marito licet, etsi non contrahere*; per Germaniam quoque nostram obtinet. Varia ergo variarum ciuitatum inspicienda sunt statutaria iura, ut, quicquid in hac causa enuntient, sequamur. Idcirco LVBECAE vidua arcenda erit ab huiusmodi testamentaria dispositione, & viduus solus, cum liberis in communione bonorum persistens, licite testabitur, ob ea quae de testamentificatione mulierum habentur Legum Patriarum *Lib. II. tit. I. art. X. & XIV.* Bremensium vero in Republica mulierem simpliciter ab ordinanda vltima voluntate nequaquam exclusam esse, docet eiusdem Ciuitatis *statutum XIII.* vxori facultatem legandi restituens, quamuis ad tres ceteroquin optimas vestitus partes restrictam. Verum enim vero, cum illud statutum in fauorem solius mariti conditum esse constet, adeoque feminae durante matrimonio licentiam tribuat

(a) *Not. Iur. Belg.* p. 182. Qualia statuta Galliae etiam & Italiae ex moribus procul dubio Germanicis profecta recenset CHOPINVS *de mor. Paris. Lib. II. tit. 4. de testam. n. 21.*

buat de aliquibus duntaxat bonis per modum vltimae voluntatis disponendi, liberio rem sane viduae liberos habentis testandi facultatem esse, nullus ambigo. Immo hoc confirmari interpretatione vsuali, qua proxime sequens statuti sanctio ad viduam extenditur, ex actis Senatus Bremensis probatum dedit V. C. HENR. LAMPE (b).

§. XXV.

Conclusio.

Atque hic abrumpimus filum, & colophonem imponimus praesenti Dissertationi, cuius materia cum diffusa sit, nec in Germania vniformis, ob tot diuersorum locorum statuta hinc inde recepta, eo faciliorem inde veniam nobis pollicemur, si non omnia vt debebant fuerint transacta: multa enim adhuc addi debuisse, multa etiam non omnibus quadrare locis, sponte atque lubenter confitemur: non pauca quoque minus accurate properante stilo scripta, immo & errata quaedam typographica, quod tamen nostra haud culpa euenit, irrepsisse, docebit lectio. Interim candori nec non humanitati aequi cuiusuis lectoris haec omnia committo, qui certus esse poterit, nihil mihi gratius futurum, quam si placide errantem monuerit & in viam veritatis reduxerit. Sit memor illius, quod SCAEVOLA ICTUS respondit: (a) *Nihil obesse, quod (quis) in syllaba errasset.* Quod restat, DEO TER OPTIMO MAXIMO immortales persoluo grates, pro clementissima studiorum directione, & gratia mihi hac vice largissime concessa. Adsit porro conatus meis, & vt omnia in NOMINIS SVI gloriam PATRIAEQUE vergant incrementum, faxit.

M

FRATRI

(b) D. de testamentifactione Bremensi Cap. II. §. 4.

(a) l. 54. ff. de manum. testam.

FRATRI OPTIMO
 GEORGIO FRIDERICO BVCHHOLTZ
 SVMMORVM IN VTROVQVE IVRE HONORVM
 CANDIDATO DIGNISSIMO

S. P. D.

IOANNES AVGVSTVS BVCHHOLTZ
 IVRIVM DOCTOR ET CAMERAE IMPERIALIS
 ADVOCATVS.

Et si pro mutuo, qui inter nos subsistit, amore fraterno, de integritate animi mei TIBI, carissime Frater, nullum certe dubium esse possit, attamen cum nunc tandem venerit laeta, & a Parentibus venerandis, & a me dudum exoptata illa dies, quo TIBI ad summum in utroque iure fastigium ascendere licet, non possum, quin publicum praeberem testimonium, TE que rogem, vt haec pauca Dissertationis TVAE adpendicem esse patiaris. Scilicet interius nunc gaudeo, postquam egregium iurisprudentiae patriae argumentum, accurata pariter serie ac discussione illorum solida, quae in eo difficilia videri poterant, abs TE vno elaboratum video, quod, nisi iamiam in pragmaticis laboribus, quibus, dum per semestre & quod excurrit spatium Wetzlariae commorari TIBI placuit, solertissimi

me

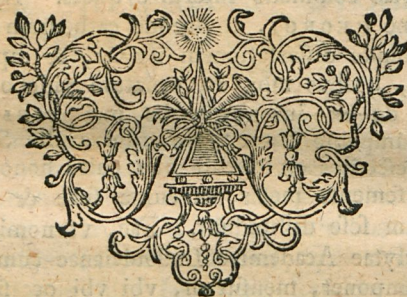
me incubuisti, talem, qualem TE optavi, deprehendifsem, mihi que eximios legalis scientiae TIBI paratos profectus sufficienter probasses, quod, inquam, abunde comprobat, TE in celeberrima Georgia Augusta non vano otio triuisse tempus, sed in euoluendis doctissimorum virorum lucubrationibus ingenium exercuisse, tantosque operae in iuris disciplina nauiter collocatae adquisiuisse fructus, quibus aliquando praeclarissimae ac illustri patriae commodo inferuire queas. Age igitur, mi suauissimè GEORGI, conscende cathedram, solus & masculae defende dissertationem TVAM, & capeffe destinatus TIBI, quibus mox TE ornatum videbo honores, quibusque de ex infimo cordis mei TIBI gratulor. Laetabitur impense Pater, venerandus ille Senex, ad quem efflorescentes ex ingenii TVI cultu honores, velut ex optima semente messis, in curae suae & impendiorum solatium sese diffundunt. Fac, vt nominis, quod Senatus inelytae Academiae Ludouicianae cum applausu iam TIBI imponet, mensuram, vbi vbi occasio tulerit, impleas, eamque, quam Patri summopere colendo indefessum iuris studium tam theoreticum quam practicum peperit gloriam famamque magnam, eandem & TV conferres, id quod gloriose posse & candide TE velle auguror. Quemadmodum Eiusdem vestigia hoc ipso laudabiliter premis, ita Eidem de Filio, qui optime de se semper conceptam spem, si non superat, saltem plenissime adimplet; merito publice gratulor, atque vt sospites TVOS incolumesque ipse Sospes atque incolu-

M 2
mis

mis rursus salutes, a Deo supplex atque ex intimis
 animi medullis precor. Caeterum TE rogo, vt, me ad
 quaeuis amoris fraterni officia nunquam non paratissi-
 mum fore, persuasum TIBI habeas. En dextram fi-
 demque meam.

Scribebam Wetziariae d. XVII. Nou.
 an. MDCCLXXII.

Errata.

- Pag. 4. lin. ult. loc. 13. -- leg. 18.
 -- 9. -- 20. -- vt vix credibile fit -- at vix credibile fit.
 -- 15. -- 13. -- aperiffent -- aperuiffent.
 -- 19. -- 15. -- peperit -- pepererit.
 -- ibid. -- 19. fcarulis -- statutis.
 -- 20. -- 7. -- communionem -- communem.
 -- 23. -- 15. κοινονησιος -- κοινονησιος.
 -- 24. -- 10. -- liberis separatis -- liberis non separatis.
 -- 30. -- 14. -- internertunt -- inuertunt.

ULB Halle

3

004 087 81X

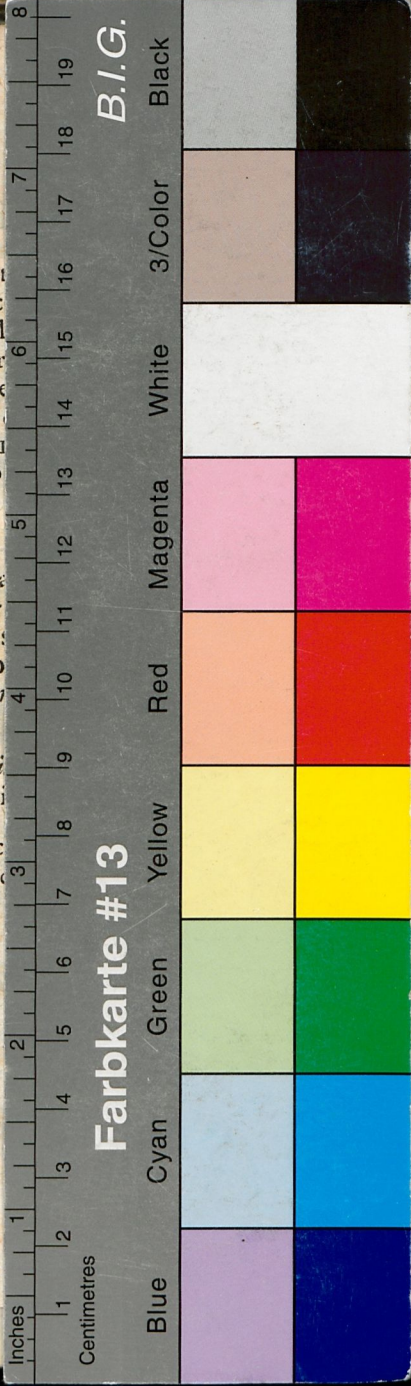

TA → α

C. 27. num. 9.
1792, 1 8/

DISSERTATIO INAUGURALIS
 QVAESTIONEM
 N ET QVATENVS PARENTI
 SVPERSTITI
 COMMVNIONE BONORVM VNIVERSALI
 VM LIBERIS CONTINVATA ETIAMS I NVLLA
 PRAECESSERIT EORVNDEM SEPARATIO
 TESTARI LICEAT?
 TRACTANS,
 QVAM
 LVSTRIS IVRECONSVLTORVM ORDINIS
 AVCTORITATE
 PRO
 OBTINENDIS
 AMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
 AC PRIVILEGIIS
 IN AVDITORIO SOLLEMNI
 AD D. XVII. NOV. CIO IDCC LXXII.
 PVBLICAE PROCERV M ACADEMIAE
 DISQVISITIONI
 SVBMITTIT
 ORGIVS FRIDERICVS BVCHHOLTZ
 LVBECENSIS.

GIESSAE,
 apud IO. IACOBVM BRAVN, Acad. Typogr.

